

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

**Факультет іноземних мов
кафедра англійської мови**

**Використання ідіом у формуванні англомовної лексичної
компетентності учнів 9 класу**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала:

студентка 2 курсу, 607 групи
Осадчук Андріана Олексіївна

Керівник:

кандидат філологічних наук,
асистент Ковалюк **М.В.**

*До захисту допущено
на засіданні кафедри
протокол № _____ від _____ 2024 р.
Зав. кафедрою _____ проф. Єсипенко Н.Г.*

Чернівці – 2024

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ А.О. Осадчук
(підпис)

Abstract

ОСАДЧУК, Андріана. 2024. Використання ідіом у формуванні англомовної лексичної компетентності учнів 9 класів [Магістерська робота]. – Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. Факультет іноземних мов. Науковий керівник: канд. наук Ковалюк Мирослава. Чернівці: ЧНУ. 2024. 91 с.

Розвиток лексичної компетентності є одним з найважливіших завдань у процесі оволодіння іноземною мовою. Для того, щоб ефективно висловлюватися та розуміти англійську мову в багатьох різних сферах життя, потрібно активно розвивати свій словниковий запас. Таким чином, мета цього дослідження полягає в тому, щоб визначити ступінь значущості застосування ідіоматичних виразів задля формування англомовної лексичної компетентності у школярів 9-их класів. Дослідження складається з трьох частин. У першій частині описано теоретичні основи дослідження, особливості змісту та структури формування лексичної компетентності англійської мови із використанням ідіом, психолого-педагогічні особливості дев'ятикласників, методи та прийоми навчання із метою формування англомовної лексичної компетентності. У другій частині розглянуто методичні аспекти використання ідіоматичних одиниць у формуванні англомовної лексичної компетентності та види вправ із застосуванням ідіом. У частині 3 наведено систему вправ, які використовувались під час пробного навчання, представлено апробацію поданих вправ, описано процес пробного навчання та наведено отримані результати ефективності пробного навчання.

Ключові слова: англомовна лексична компетентність; лексична одиниця; ідіома; пробне навчання.

Abstract

OSADCHUK, A. The use of idioms in the development of 9th grade pupils' English lexical competence [Master's thesis]. – Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University. Faculty of Foreign Languages. Academic supervisor: Ph.D. Myroslava Kovaliuk. Chernivtsi: ChNU. 2024. 91 p.

Developing lexical competence is one of the most important tasks in the process of learning a foreign language. In order to express and understand English effectively in many different spheres of life, one needs to actively develop one's vocabulary. Thus, the purpose of this study is to determine the degree of importance of using idiomatic expressions for the development of English lexical competence in 9th grade students. The study consists of three parts. The first part describes the theoretical foundations of the study, the peculiarities of the content and structure of the formation of English lexical competence using idioms, psychological and pedagogical features of ninth-graders, methods and techniques of teaching for the formation of English lexical competence. The second part deals with the methodological aspects of using idiomatic units in the development of English lexical competence and the types of exercises using idioms. Part 3 presents the system of exercises used during the trial training, presents the approbation of the presented exercises, describes the process of action research and presents the results of the effectiveness of action research.

Key words: English lexical competence; lexical unit; idiom; action research.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 9 КЛАСІВ.....	11
1.0 Вступні зауваження.....	11
1.1 Визначення поняття лексичної компетентності.....	11
1.2 Особливості формування англомовної лексичної компетентності учнів 9 класів.....	16
1.3 Методи і прийоми навчання мови з метою формування англомовної лексичної компетентності.....	22
1.4 Психолого-педагогічні особливості учнів 9 класів.....	29
Висновки до розділу 1.....	35
РОЗДІЛ 2. ВИКОРИСТАННЯ ІДІОМАТИЧНИХ ОДИНИЦЬ У ФОРМУВАННІ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 9 КЛАСУ.....	37
2.0 Вступні зауваження.....	37
2.1 Поняття ідіоми як важливого компоненту лексичного складу англійської мови.....	37

2.2 Методичні підходи до використання ідіом на уроках англійської мови в 9 класі.....	43
2.3 Види вправ для формування англомовної лексичної компетентності дев'ятикласників на матеріалі ідіоматичних одиниць.....	49
Висновки до розділу 2.....	55
РОЗДІЛ 3. АПРОБАЦІЯ ВИКОРИСТАННЯ ІДІОМ У ФОРМУВАННІ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 9 КЛАСІВ.....	57
3.0 Вступні зауваження.....	57
3.1 Організація та проведення пробного навчання.....	57
3.2 Інтерпретація результатів пробного навчання.....	71
Висновки до розділу 3.....	74
ВИСНОВКИ.....	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	77
ДОДАТКИ.....	84

ВСТУП

У сучасному освітньому процесі цілі, зміст, методи та результати навчання розглядаються через призму загальних навичок і предметів, зокрема лексична компетентність має особливе значення для активного функціонування мовної особистості та якісного словникового запасу. Розвиток лексичної компетентності учнів 9 класу є важливим завданням у процесі навчання іноземної мови. У цьому віці учні вже мають базовий рівень знань, але їм потрібно активно розвивати свій словниковий запас, щоб мати змогу ефективно висловлюватися та розуміти англійську мову в багатьох різних сферах життя.

Тому **головним завданням** нашого дослідження є вивчення вже існуючих суджень стосовно ідіоматики, визначення впливу на формування лексичної компетентності учнів 9 класу та підтвердження позитивних результатів їхнього використання.

Актуальність теми. Тема вживання ідіом є важливою для розвитку навичок англійської компетентності школярів у сучасному світі, оскільки важливо підготувати молодь до ефективної комунікації англійською мовою, яка сьогодні є міжнародною мовою спілкування. Ідіоми відображають культурні особливості та менталітет носіїв мови і займають важливе місце в англійському дискурсі. Ідіоми часто використовуються в усній та письмовій мові, ЗМІ, літературі, музиці, кіно та інших формах комунікації. Тому важливість цієї теми пов'язана з необхідністю навчати школярів англійської мови так, як її використовують носії у повсякденному житті, а не обмежувати їх стандартними граматичними структурами та словниковим запасом. Дослідження доводять, що школярі, які опановують ідіоматичні вирази, краще розуміють мовленнєвий контекст і швидше адаптуються до реальних ситуацій спілкування з іноземцями. Це підтверджує важливість інтеграції вивчення ідіом у навчальний процес у

середній школі, що сприяє покращенню загального словникового запасу учнів і робить їхнє мовлення більш живим, природним і багатим.

Аналіз останніх досліджень. У розрізі сучасних досліджень чітко бачимо, що поняттю «іншомовна лексична компетентність» присвячується досить багато наукових праць, зокрема своїми дослідженнями відомі П. Нейшн, Ю. Федоренко, О. Бігич, М. Нейлівейтіл та інші. Проблеми формування лексичної компетентності присвячені праці таких видатних науковців, як Н. Гез, Г. Рогова, Ч. Фернандо, Р. Мун та інші. Також питанням дослідження місця ідіом, як одного з важливих складників англomовної лексичної компетентності займались такі науковці, як А. Маккей, Т. Мак-Артур, В. Телія, Ч. Хокетт та інші.

Мета дослідження – на основі опрацювання теоретичних та методичних джерел визначити ступінь значущості застосування ідіоматичних виразів задля формування англomовної лексичної компетентності у школярів 9 класів.

Завдання, встановлені відповідно до мети дослідження:

1. визначити теоретичні засади поняття «лексична компетентність» та особливості її формування в учнів дев'ятих класів
2. дослідити психолого-педагогічні особливості учнів 9-х класів
3. охарактеризувати ідіоми та їх місце у формуванні англomовної лексичної компетентності учнів дев'ятих класів
4. визначити вправи із використанням ідіом, що ефективними для формування англomовної лексичної компетентності та провести апробацію результатів дослідження
5. зробити висновки за результатами дослідження та проведеного пробного навчання.

Об'єкт дослідження – англomовна лексична компетентність в учнів 9 класу.

Предмет дослідження – процес формування англомовної лексичної компетентності учнів дев'ятих класів, використовуючи ідіоми на уроках англійської мови

Методи дослідження:

- аналіз наукової літератури;
- пробне навчання;
- тестування;
- порівняльний аналіз;
- метод теоретичного аналізу;
- метод співставлення;
- метод узагальнення та порівняння;
- дедуктивний метод.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в нашому дослідженні визначено вплив ідіоматичних виразів на розвиток лексичних навичок учнів у вивченні іноземної мови в учнів 9 класу.

Теоретичне значення дослідження. У нашому дослідженні ми висуваємо та доводимо **гіпотезу** – «Ідіоми є ефективними засобом формування лексичної компетентності в учнів 9 класу». Результати нашої наукової праці можуть використовуватися при роботі з учнями 9 класу, що і складає їх **практичне значення**.

Нами було здійснено **апробацію роботи** – ми взяли участь у Міжнародній студентській науковій конференції «Цифровізація науки та сучасні тренди її розвитку» (27.09.2024, м. Полтава, Україна) та опублікували тези доповідей під назвою «Методи навчання іноземної мови з метою формування іншомовної лексичної компетенції».

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи складає 91 сторінки (з них 66 сторінок основного тексту). Список використаних джерел налічує 69 позицій, з них 16 іноземною мовою.

У першому розділі під назвою «Теоретико-методологічні основи формування англомовної лексичної компетентності учнів 9 класу», ми окреслили визначення терміну лексичної компетентності, охарактеризували структурні компоненти лексичної компетентності та особливості її формування серед учнів 9 класу, а також стисло розглянули методи та прийоми навчання англійської мови з метою формування лексичної компетентності. Другий розділ – «Використання ідіоматичних одиниць у формування англомовної лексичної компетентності учнів 9 класу» – досліджує визначення терміну ідіома та описує її роль у формуванні лексичної компетентності, з'ясовує місце та роль психолого-педагогічних особливостей учнів 9 класу в умовах застосування ідіом на уроках англійської мови. У третьому розділі «Апробація використання ідіом у формуванні англомовної лексичної компетентності учнів 9 класу» ми провели пробне навчання, підбили підсумки та узагальнили результати ефективності використання ідіом у навчальному процесі; визначили перспективність застосування даного методу, в умовах формування лексичної компетентності учнів 9 класу.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО–МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 9 КЛАСУ

1.0 Вступні зауваження

У цьому розділі визначено термін лексичної компетентності як одного із видів освітньої компетентності; описано поняття «компетентності», «лексичної компетентності» та «іншомовної лексичної компетентності»; подано опис структурних компонентів лексичної компетентності та особливості її формування серед учнів середньої школи; розглянуто методи та прийоми навчання англійської мови з метою формування лексичної компетентності.

1.1. Визначення поняття лексичної компетентності

У сучасному освітньому процесі цілі, зміст, методи та результати навчання переглядають через призму загальних та предметних компетентностей, а саме лексична компетентність особливо важлива для активного функціонування мовної особистості та якісного словникового запасу.

Відомо, що сучасна концепція вищої освіти організовує культурологічну освіту на основі набору базових компетентностей загальнокультурного та професійного характеру, необхідних у суміжних сферах діяльності. Завдання, які стоять перед школярами в сучасному контексті, формуються на основі спеціалізованої лексики при оволодінні всіма видами мовленнєвої діяльності та комунікативними навичками. Іншомовна лексика є лінгвістичною основою професійної та комунікативної компетентності. У процесі формування компетентності учня в комунікативній діяльності вона розвивається разом з розвитком лексичної компетентності.

З огляду на природну інтеграцію лексичних елементів у мовні та розвиток комунікативної компетентності, остання включає знання та навички, необхідні для розуміння іншомовних учасників діалогу та створення власних моделей мовленнєвої поведінки. Це вимагає розуміння основних лінгвістичних понять (методи, жанри, способи поєднання речень у тексті тощо) та володіння технікою правильної комунікації.

Комунікативна компетентність нерозривно пов'язана з лексичною компетентністю. Під комунікативною компетентністю розуміється здатність використовувати лексичну компетентність в різних контекстах з урахуванням норм соціальної поведінки та засобів комунікативного вираження [5]. Основним компонентом у процесі формування комунікативної компетентності є мовленнєва компетентність, яка включає вираження та навички всіх видів мовленнєвої діяльності.

Лексична компетентність – це знання про словниковий склад мови, включаючи лексичні одиниці, а також про наявність словникового запасу в мові, вона включає слова, регулярні та фіксовані поєднання слів (фразові дієслова), складні прийменники та фразові одиниці [42].

Лексична компетентність – це здатність оцінювати контекстуальне значення слів на основі лексичних знань, умінь і навичок, а також особистого та мовного досвіду [24].

Знання лексики дає змогу оволодіти основами будь-якої мовленнєвої діяльності. Під лексичними знаннями розуміють сукупність лінгвістичних знань про слова в іноземній мові, а також знання про програми оперування словником, тобто конкретні стратегії роботи зі словами в іноземній мові. Оволодіння усним мовленням (аудіюванням та говорінням) і розумінням прочитаного було б неможливим без лінгвістичної компетентності. Особливе значення в цьому процесі має словниковий запас. Словниковий запас – це усі слова, які відомі людині у тій чи іншій мові. Важливо зазначити, що словниковий запас є двох видів – активний та пасивний [42].

Активний словниковий запас – це слова, які людина вживає досить часто у повсякденному житті. Пасивний словниковий запас – це слова, які відомі людині, але майже не вживаються, або вживаються дуже рідко. Загалом, лексичний компонент відіграє провідну роль у структурі навчання іноземної мови.

Поряд з процесом розвитку продуктивного та рецептивного словникового запасу відбувається також формування лексичної компетентності. Лексична компетентність – це здатність учнів визначати контекстуальне значення слів, порівнювати їхні різновиди у двох мовах та виявляти національні значення, характерні для культури народу, який розмовляє цією мовою. Розвиток лексичних навичок забезпечується спеціальними лексичними стратегіями, які мають два аспекти. Перший аспект – це організація та запам'ятовування лексики на основі спеціальних прийомів, що ґрунтуються на особливостях пізнавальної діяльності учня. Другий напрямок – це засвоєння самої лексичної одиниці, набуття семантичних знань про лексичну одиницю, виконання практичних дій зі словами різного рівня складності та розвиток навичок комбінування лексичних одиниць у різних ситуаціях мовленнєвого спілкування. Використання лексичних стратегій та їхніх аспектів проявляється у лексичній творчості та лексичній саморефлексії [38].

Відомий теоретик Д. Марконі переосмислює аргумент про те, що лексична компетентність не береться до уваги в стандартних теоретичних моделях та описах мови. Такі описи подають значення/умови істинності складних речень через значення/умови істинності атомарних речень, а значення/умови істинності атомарних речень через значення/інтерпретацію слів, але не беруть до уваги значення слів. Атомарні речення – це елементарні речення, які визнано основою розбудови мовної системи [48].

Замість теорії значення слова Д. Марконі пропонує теорію компетентності вживання слів. Він стверджує, що лексичну компетентність

можна розділити на інференційну та референційну. Референційна компетентність – це здатність застосовувати слова до об'єктів у всіх напрямках: називати яблуко "apple" (іменник). Згідно з Д. Марконі, референтна здатність не може бути зведена до здатності до міркування і навпаки. Д. Марконі наводить чудові нейропсихологічні докази бінарної дисоціації між двома аспектами лексичної компетентності. Одним із побічних ефектів пропозиції Марконі є перенесення нашої уваги з поняття референції – дещо загадкового зв'язку між словами (або поняттями) і світом – на поняття референтної компетентності [48].

Лексична компетентність – це здатність учня визначати контекстуальні значення слів, порівнювати їх з іншими мовами та виявляти національні особливості певної національної культури. Засвоєння лексики має фундаментальне значення у вивченні іноземної мови. Воно ґрунтується на тому, що люди використовують ці значення для спілкування один з одним. Сприйняття і вживання слів тісно пов'язані з процесом формування та організації думок за допомогою лексичних засобів [41].

Лексична компетентність – це вміння користуватися словниковим запасом, який складається з лексичних і граматичних елементів та знань мови. Процес формування лексичної компетентності в іноземній мові акцентує увагу на міжпредметних зв'язках як умові ефективного формування відповідних компетентностей [19]. У формуванні компетентності у фахово-орієнтованому інтелекті важливу роль відіграє здатність до інкорпорації та взаємозв'язку лінгвістичних знань, у процесі взаємодії в усному мовленні, усвідомлення цілісності вербальних структур та вміння їх доречно і правильно використовувати. У зв'язку з цим необхідно підкреслити характер повноцінної лексичної бази як невід'ємної складової іншомовної лексичної компетентності як умовного чинника, що має реальний вплив у контексті взаємовідносин.

Необхідна мовленнєва практика, що визначається міцністю лексичного зв'язку, реалізується як складна структура процесів, що лежать в основі мовленнєвої діяльності та забезпечують психофізіологічну інтервенцію до мовних стимулів (мовних одиниць). Передумовами формування таких навичок є використання механізмів подібності та порівняння, мимовільної пам'яті, закономірності входження зразків у свідомість учня, комплексність засвоєння (поєднання слухових, зорових та рухових образів) та осмислена імітація.

Комплексний науковий характер лексики ґрунтується на перенесенні семантичних зв'язків в умовах ефективної навчально-пізнавальної діяльності, наявних у мовленнєвому та пізнавальному досвіді учня, що характерно для лексики, сформованої на міждисциплінарній основі. Як комплексна функція, вона є ефективною для зміцнення словникового запасу, наприклад, його несвідомого використання, що передбачає рішучість у застосуванні правил, прихованих у свідомості учня, і здатність використовувати ці правила у складних ситуаціях. Підвищення лексичної компетентності в іноземній мові є одним з найважливіших шляхів підвищення якості мовної підготовки школярів до навчання у вищому навчальному закладі [27]. Лексика, яка виконує номінативну функцію і забезпечує змістовний матеріал для мовлення, є унікальним явищем з точки зору діапазону своїх функцій. Засвоєння лексики та розвиток багатства словника для різних ситуацій допомагає учням розвивати широкий погляд на мову.

Важливість лексичної єдності проявляється в особливостях інших культур, їхньої історії та побуту. В організації слів, у значенні їхнього зв'язку – це знання, додане до духовного багатства, створеного поколіннями предків, які передали нам знання про світ і його людей. Таким чином, підхід комунікативної діяльності через формування лексичної компетентності має виховний, загальноосвітній та комунікативний потенціал і сприяє розвитку

пізнавальної активності в процесі навчання. Цей підхід допомагає учням мислити, розвиватися та самовиражатися протягом усього процесу навчання.

Особистісно–орієнтований підхід базується не тільки на передачі наукових знань іноземними мовами, а й на активній взаємодії між учасниками навчального процесу (учнями, вчителями та батьками), надає можливості для вивчення особистості учня та шляхів його саморозвитку; створює сприятливі умови для формування особистості учня, для зміни сформованих нашою культурою уявлень та норм психічного розвитку людини (по вертикалі, а не по горизонталі, тобто шляхом порівняння динаміки розвитку учня з його попереднім станом, а не з іншими). Інтегрований підхід однаково розвиває знання, навички, вміння та досвід [34].

Важливим завданням є організація викладання іноземної мови як міжкультурної комунікації таким чином, щоб учні та викладачі відігравали рівну роль у навчальному процесі [37]. Отже, лексична компетентність є однією з ключових компетентностей всебічно розвиненої особистості, вона включає знання та активне володіння словниковим запасом, розуміння контекстуального значення лексичних одиниць, вміння будувати словосполучення та розпізнавати семантичні відтінки слів, а високий рівень лексичної компетентності дозволяє вільно сприймати, інтерпретувати та продукувати мовні повідомлення в різних комунікаційних ситуаціях.

1.2. Особливості формування англомовної лексичної компетентності учнів 9 класу

Розширення міжнародних відносин і розвиток ринкових відносин в Україні визначають соціальний порядок суспільства таким чином, що вимагає високого рівня володіння іноземною мовою, який вже формується в шкільному віці [7]. У зв'язку з цим особливо актуальним є питання

вдосконалення існуючих і пошуку нових методів формування лексичної англомовної компетентності у шкільному віці, зокрема в 9-у класі. Вибір того чи іншого способу введення нової лексичної одиниці залежить від характеру лексичної одиниці, змісту переданих нею понять, етапів навчання і рівня лексичної підготовки учнів. Традиційна освіта використовує новітні засоби для подальшої оптимізації та підвищення ефективності освітнього процесу..

Методологічний характер відіграє дуже важливу роль у процесі засвоєння лексичних матеріалів учнями, а педагог вибудовує освітній процес як стратегію розвитку лексичних та комунікативних компетентностей учнів. Розвиток освітніх методологій ніколи не був застійним, і щороку створюється велика кількість різних інструментів для вивчення іноземних мов, методисти та лінгвісти працюють над вирішенням проблем, які привертають увагу учнів, що зіштовхуються зі складностями опанування англомовної лексичної компетентності [9]. Деталі нового світу, сучасні технології, різні платформи і додатки все частіше застосовуються як метод швидкого вивільнення матеріалів, що, з одного боку, негативно позначається на здатності учнів до довгострокової концентрації, а з іншого – покращує їх здатність реагувати на швидкі зміни і адаптуватися до реактивного навчання.

Розглядаючи методи навчання 90-х років XX століття і сучасності, найбільша увага приділяється детальному вивченню мовного спілкування, основою якого є спільна і індивідуальна, продуктивна і пізнавальна діяльність школярів. Ці положення були розроблені на принципах комунікативної лінгвістики, основними характеристиками яких є практичне спілкування, узгодженість і функціональність.

Звернемося до сучасних вітчизняних методичних розробок, пов'язаних з формування англомовної лексичної компетентності. У працях Р. Мартинова зазначає, що структура змісту навчання активному

лексикологічному запасу складається з формування знань про ізольовані слова і вирази, з лексикологічного запасу і розвитку навичок його активного використання у мовленні школярів [17].

Традиційним або класичним методом оволодіння лексичною компетентністю є метод граматичного перекладу, який є послідовним вивченням граматичних, лексичних, фонетичних та синтаксичних матеріалів. Відповідно до принципу покрокового навчання, учні поступово вивчають матеріал, переходячи від простих до більш складних завдань, з часом розвиваючи та поглиблюючи свої знання, виконуючи все більш складні завдання, в результаті чого вони формують англомовну лексичну компетентність на основі нових знань та починають активно використовувати пасивний словниковий запас.

На початкових етапах освоєння лексичної англомовної компетентності шляхом володіння перекладом слів є дуже прийнятним явищем. За словами П. Хегболта, якщо особа почує іншомовне слово декілька разів, слово-переклад з рідної мови стає ключем до розуміння його значення, якщо ж особа почує іншомовне слово понад 50 разів, потреба у перекладі рідною мовою, як посередника, відпадає [13].

Традиційне або класичне навчання функціонує як спосіб досягнення автоматизації відтворення шляхом постійного запам'ятовування слів, речень і композицій. Цей метод включає запам'ятовування слів і фраз, переказ текстів і діалогів, виконання граматичних вправ. Він є найбільш поширеним серед навчальних закладів нашої країни, але ефективність його застосування досі залишається предметом суперечок. Однак в рамках існуючої загальноосвітньої програми необхідно забезпечити якісну освіту і здатність педагогів підтримувати педагогічний інтерес школярів і домагатися позитивних результатів у навчанні.

Найбільш вираженою проблемою в процесі формування лексичної компетентності є семантизація лексики. Це пов'язано з тим, що основним

етапом вивчення лексики є семантика, а основним компонентом процесу лексичного навчання є формування і подальший розвиток мовних навичок. Цілком логічно, що семантизація лексики є надважливою, оскільки початкове пояснення лексичного значення в кінцевому підсумку важливо для його подальшого використання на практичному і комунікативному етапі. Це використання певних семантичних методів, за допомогою яких форма іноземної мови визначає відповідний зміст, і, отже, саме в процесі правильної семантики метод автоматичного володіння мовою посилюється і вдосконалюється, оскільки саме слово вивчається шляхом поліпшення його розуміння.

Всі засоби навчання об'єднані в навчально-методичний комплекс, основою якого є навчальні підручники. Незважаючи на те, що погляди вчених на використання підручників в процесі навчання змінилися і є суперечливими (змінилася організація освітнього процесу), послідовники, наприклад, педагога французької освіти С. Френе, вважають, що замість підручників, складених за традиційною методикою, варто використовувати матеріали, максимально наближені до реального життя учнів – їх листування (в нашому випадку листування із закордонними друзями, або ж товаришами, що під час повномасштабного вторгнення виїхали за кордон з батьками та отримують освіту в англomовному середовищі), матеріали з серіалів, короткі відеоролики різних онлайн-платформ [12].

Розвиток лексичної компетентності школярів у 9 класі – важливе завдання в процесі вивчення іноземної мови. У цьому віці учні вже мають базовий рівень знань, але їм необхідно активно розвивати свій словниковий запас, щоб мати можливість ефективно висловлюватися і розуміти англійську мову в різних сферах життя. Для поглиблення словникового запасу важливо створити комфортне навчальне середовище. Процес навчання можна значно полегшити, використовуючи теми, що цікавлять молодь, та відповідні матеріали, які відображають реальні життєві ситуації.

Важливо включати текстові матеріали, які враховують інтереси та потреби учнів, щоб заохотити їх до активної участі в освітньому процесі.

Інтерактивні методи навчання відіграють важливу роль у розвитку словникового запасу. Учні 9 класу можуть брати участь в активних видах навчальної діяльності, таких як діалоги, дискусії та рольові ігри, які дозволяють їм використовувати нову лексику в реальних життєвих ситуаціях. Це сприяє запам'ятовуванню слів і кращому їх використанню в різних контекстах. Широке використання технологій може бути ефективним інструментом розвитку словникового запасу. Інтерактивні відео– та аудіоматеріали, мобільні додатки та інші онлайн–ресурси можуть зробити навчання цікавим і захоплюючим. Важливо також давати учням можливість взаємодіяти з різноманітними мовними ресурсами і розвивати свій словниковий запас у неформальних ситуаціях [51].

Систематичне навчання корисне для збільшення активного словникового запасу та вивчення ідіоматичних виразів. Важливо регулярно давати завдання на поповнення словникового запасу, такі як пошук у словниках, використання словників схожих слів та аналіз текстів для пошуку важливих виразів [49].

Загалом, розвиток словникового запасу учнів 9 класу вимагає цілісного підходу, який враховує індивідуальні особливості учнів, досліджує їхні інтереси та заохочує розвиток мовних навичок за допомогою різноманітних і цікавих стратегій викладання. Ось кілька основних способів покращити словниковий запас учнів 9 класу:

1. *Використовуйте тематичні тексти та вправи.* Використовуйте на уроках текстові матеріали, які відображають реальні життєві ситуації та теми, що цікавлять молодь [14]. Тексти повинні містити слова, які використовуються в повсякденному житті, і терміни, важливі для навчання.

2. *Учням корисно брати активну участь у діалогах та дискусіях.*

Школярі повинні мати можливість використовувати нову лексику в реальних розмовах і дискусіях. Рольові ігри, парні вправи та групові проекти сприяють використанню лексики та виразів у реальних ситуаціях спілкування.

3. *Інтерактивні технології та мультимедійні матеріали.* Інтерактивні відео, аудіо та мобільні додатки роблять навчання більш цікавим та ефективним. Онлайн-ресурси можуть надавати різні сценарії використання слів та виразів у реальних життєвих ситуаціях [18].

4. *Регулярне упорядкування словників та речень.* Учні можуть регулярно практикувати словниковий запас, наприклад, створюючи особисті словники англійських слів. Важливо, щоб ці словники відображали тематичні групи слів, щоб учні розуміли контекстне вживання.

5. *Систематичне вивчення лексики.* Серія словникових вправ, таких як вивчення синонімів, антонімів і конотацій, а також використання слів у власних реченнях. Завдання можуть мати форму ігор, конкурсів, тестів тощо.

6. *Використання автентичних текстів,* таких як відео, пісні та фільми, дозволяє учням побачити, як слова використовуються в різних ситуаціях. Це забезпечує ширше і глибше розуміння слів.

7. *Використання текстів, книг і журналів* дозволяє учням зустрічатися з новими словами в контексті. Читання сприяє розвитку словникового запасу і допомагає учням розуміти слова в контексті [30].

Всі ці інструменти, які враховують інтереси та потреби учнів, можуть допомогти учням 9 класу ефективно збагатити свій словниковий запас та розвинути навички, необхідні для виразного та точного використання англійської мови, а отже – для якісного формування англомовної лексичної компетентності під час освітнього процесу.

Отже, формування англомовної лексичної компетентності учнів 9-х класів є критичним етапом у розвитку їх мовних навичок та має безпосередній вплив на здатність школярів ефективно володіти англійською мовою, при цьому особливу увагу слід приділяти мотиваційному підходу у навчанні, а також застосування новітніх нетрадиційних методів формування англомовної лексичної компетентності на уроках англійської мови.

1.3. Методи і прийоми навчання мов з метою формування англомовної лексичної компетентності

Розглянемо декілька сучасних методик навчання лексики іноземних мов на уроках іноземної мови. Р. Мартинова у своїй роботі стверджує, що структура змісту активного навчання лексики полягає у формуванні знань про ізольовані (відокремлені) слова та вирази, розвитку навичок активного вживання у поєднанні з раніше набутими навичками побудови словосполучень та ізольованих речень, поглибленні навичок вживання окремих лексичних явищ у самостійному підготовленому й інтерактивному мовленні [33].

Міжнародні дослідження сучасних методик викладання іноземних мов також свідчать про важливість вивчення та засвоєння лексики. За словами Д. Річардса, "слова та лексичні одиниці знаходяться в центрі навчання та комунікації, а використання лексики на заняттях є важливим компонентом навчального процесу. Без активного використання комунікативної лексики жодна граматика чи інші мовні знання не можуть бути корисними у спілкуванні та дискурсі" [65].

Традиційним або класичним методом розвитку лексичних навичок є граматико–перекладний метод, який передбачає послідовне вивчення граматичного, лексичного, фонетичного та синтаксичного матеріалу. Дотримуючись принципу прогресивного навчання, учні засвоюють

матеріал поступово, переходячи від більш легких завдань до більш складних, розвиваючи і поглиблюючи свої знання з часом, беручись за більш складні завдання і, врешті–решт, формуючи лексичні навички на основі нових знань, перетворюючи незнайомі слова в активний і пасивний словниковий запас. За словами О. Кузьменко, існує кілька класичних методів формування лексичної компетентності [28]:

- *Перекладацько–граматичний* – лексичний матеріал подається у вигляді наборів слів. Засвоєння нової інформації досягається шляхом аналізу та перекладу лексичних одиниць;

- *Практичний метод* – лексичний матеріал відбирається з лексичної та граматичної структур мови. Зміст навчання формується шляхом створення ієрархічної структури загальнонаукових тем;

- *Порівняльний метод* – базується на порівнянні слів, виразів або граматичних конструкцій іноземної мови з аналогічними елементами рідної мови або з вже відомими мовними структурами;

- *Логіко–граматичний метод природного засвоєння* – лексичний матеріал складається із загальноновживаних слів, а організація лексичних одиниць здійснюється відповідно до теми;

- *Метод розмовної мови* – лексичний матеріал структурований від найпростішого до найскладнішого (активний словниковий запас формує структуру спілкування, зміст навчання складається з аналізу словникового запасу, роль учня полягає у запам'ятовуванні з використанням моделей заміни та типових засобів повторення);

- *Аудіовізуальні методи* – лексика відбирається відповідно до поточної ситуації, новий матеріал вивчається з використанням наочності (малюнків, таблиць) для запам'ятовування слів, зміст навчання формується відповідно до інтересів учня, роль учня полягає у запам'ятовуванні та використанні типових прийомів повторення;

– *Метод прямого активного навчання* - лексика відбирається відповідно до мовних зразків, словниковий запас регулярно використовується для вивчення нових слів без їх аналізу. Основна мета навчання – повна автоматизація мовлення, мовна діяльність здійснюється без перекладу, використовуються методи запам'ятовування та тренування, а роль учня полягає в багаторазовому запам'ятовуванні лексичного матеріалу;

– *Прямий природний метод* – лексичний матеріал відбирається, орієнтуючись на саме слово та його значення, засвоєння нового матеріалу відбувається інтуїтивно або через усвідомлення, рідна мова не використовується. Словниковий запас формується в реальному житті;

– *Аудіальний метод Г. Палмера* – словниковий запас будується на основі команд та мовленнєвих зразків; засвоєння нової лексики базується на практичному аудіюванні та використанні засобів перекладу для пояснення лексики та контролю засвоєння.

Класична методика викладання іноземних мов історично сформувалася на основі поєднання чотирьох підходів: евристичного, усвідомлено–зіставного, функціонального та компаративного. Згідно з визначенням методики формування мовної компетентності, евристичний підхід у процесі набуття лексичної компетентності реалізується шляхом безпосередньої асоціації значень лексичних одиниць без залежності від рідної мови [47]. Автоматизація в набутті компетентності при евристичному підході досягається завдяки багаторазовому відтворенню, а активація лексичних одиниць відбувається в умовах, максимально наближених до умов практичного природного спілкування.

Таким чином, можна зробити висновок, що обґрунтування використання та впровадження нових методів навчання лексики ґрунтується на низці фундаментальних принципів, що історично склалися в методиці викладання [23]:

- Принципи спрямованої комунікації допомагають формувати рівноправну та автономну участь учнів у міжкультурній комунікації;
- Принципи діяльнісного підходу для розвитку рецептивних і регенеративних навичок та готовності до адекватної взаємодії з людьми, які представляють інші культури та інші суспільства;
- Принцип доступного середовища для створення необхідних умов для повноцінного засвоєння іншомовної лексики;
- Принцип інтегрованого навчання в умовах, максимально наближених до реального середовища;
- Принцип орієнтації на знайоме лінгвокультурне середовище, застосування наявних знань учня про мову, що вивчається, та використання комплексу наявних навичок і вмінь у процесі оволодіння іншомовними навичками.

Розглянемо сучасні та нетрадиційні методи розвитку словникового запасу. Такі методи навчання іноземної мови безпосередньо пов'язані із сучасною цифровою освітою, оскільки ці методи передбачають активне використання інформаційно-комунікаційних засобів, використання персональних цифрових пристроїв учнями та вчителями, а також певний рівень цифрової підготовки як школярів, так і вчителів. У сучасній системі освіти зростає тенденція до розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), де термін ІКТ розуміється як "процес або метод роботи з інформацією, який здійснюється за допомогою комп'ютерів і телекомунікацій" [26].

В рамках нетрадиційних сучасних методів освіта набуває таких рис, як своєчасність інформації та індивідуалізація процесів. Баланс навчального процесу докорінно змінюється, і школярі беруть безпосередню участь у цьому процесі. Кожен учень, маючи доступ до ІКТ, може самостійно застосовувати лексичний матеріал, поданий викладачем, та виправляти власні помилки.

Максимальної ефективності в процесі нетрадиційних сучасних методів можна досягти, поєднуючи засоби ІКТ з глобальною мережею Інтернет. Адже наявність необмеженого обсягу інформації та ресурсів в Інтернеті дає можливість використовувати всілякі бази знань і тематичні бази [25]. Країнознавчі, соціокультурні, медійні та літературні ресурси надають широку платформу для підготовки дидактичних матеріалів для викладання на будь-якому етапі навчання. Соціальні мережі та глобалізація світових знань дозволяють школярам безпосередньо брати участь у взаємодії з соціокультурним портретом обраної іноземної мови та відновлювати втрачений інтерес у будь-який момент.

Сучасні методи навчання значно підвищують ефективність навчального процесу незалежно від соціального статусу та місця проживання школяра і, на відміну від традиційних методів навчання, демонструють високу динамічність (вирішуючи проблему сучасної довготривалої концентрації уваги), забезпечують значну гнучкість як для викладача, так і для учня в процесі навчання лексики та надають можливість проведення великого обсягу індивідуальної роботи.

Серед інструментів ІКТ на особливу увагу заслуговують системи управління курсами (наприклад, Moodle). Це пов'язано з тим, що вчителі можуть створювати велику кількість завдань, відстежувати їхній прогрес, вести електронні щоденники та надсилати домашні завдання. Школярі, зі свого боку, можуть виконувати завдання онлайн, завантажувати свої відповіді в систему та надсилати їх викладачам на перевірку за допомогою особистих повідомлень [32]. Завдяки такій системі школярі мають більше можливостей контролювати свій прогрес у вивченні лексики.

Розглянемо тепер основні ключі до реалізації навчального процесу в сучасний та нетрадиційний спосіб. Концепція BYOD (Bring your own device), яку іноді також називають BYOT (Bring your own technology),

дозволяє школярам використовувати власні цифрові пристрої, такі як смартфони, планшети та ноутбуки, для навчального процесу.

Якщо раніше заборона на використання смартфонів у класі або під час уроків була основним джерелом конфліктів між вчителями та учнями, то концепція BYOD, навпаки, стимулює вчителів заохочувати своїх учнів носити власні смартфони [47]. Це дозволяє кожному учневі встановлювати власний темп навчання та ефективніше засвоювати нову лексику. Використання магнітофонних стрічок та аудіокасет відходить у минуле, а завдяки сучасним засобам навчання стає більш динамічним і орієнтованим на індивідуальну поведінку. Школярі можуть у будь-який час отримати доступ до потрібного їм відео чи аудіо, а також відкрити потрібні їм веб-посилання та додатки. Робота з лексичним матеріалом онлайн і одночасне спостереження за результатами роботи вчителя та учнів над матеріалом заохочує як співпрацю між учнями, так і позитивну взаємодію між учнями та вчителем.

Однак концепція BYOD має свої виклики. У деяких умовах (як соціальних, так і географічних) процес навчання за концепцією BYOD може бути обмеженим через відсутність ІКТ у розпорядженні учнів, відсутність мереж Wi-Fi у загальноосвітніх школах або відсутність електрики чи мобільного зв'язку [35]. При використанні цієї методики жодна дитина не є "технологічним стороннім спостерігачем". Адже, концентруючи весь лексичний матеріал у межах цифрових кордонів, вчителі можуть несвідомо виключити певні категорії дітей з можливостей навчання. У таких випадках рекомендується об'єднувати учнів в автономні групові одиниці та вирішувати конкретні мовні завдання колективно.

Аналіз способів формування лексичних навичок англійської мови показав ефективність використання різних способів осмислення лексики, необхідність більш активного застосування нетрадиційних (сучасних) методів навчання, часткову неспроможність традиційних методів навчання

підтримувати довготривалий інтерес груп учнів до процесу вивчення лексичного матеріалу [35]. Підтверджено раціональність та високу ефективність використання стратегії BYOD, доцільність застосування методу для покращення викладання лексичних одиниць, а також принципи та особливості стратегії BYOD.

Охарактеризуємо деякі нестандартні та сучасні методи навчання лексичного матеріалу учнів:

- Метод *Total Physical Response* включає виконання фізичних дій, відповідних новим словам або фразам. Учні повторюють нові слова, супроводжуючи їх жестами чи рухами. Наприклад, при вивченні дієслів учні можуть фізично виконувати дії, такі як "*jump*" (стрибати) чи "*run*" (бігти), що допомагає закріпити слова на рівні м'язової пам'яті;
- Метод проектів сприяє вивченню лексики через створення проектів, таких як створення презентацій, відео, постерів або написання коротких історій. Це дозволяє учням активно застосовувати нову лексику в реальних контекстах, стимулюючи креативність і критичне мислення [44];
- Гейміфікація включає використання елементів гри в навчальному процесі для підвищення мотивації. Це можуть бути бали, значки, рівні, таблиці лідерів та інші механізми ігор, інтегровані у вивчення лексики [43]. Платформи, такі як *Kahoot!* або *Classcraft*, дозволяють створювати інтерактивні вікторини та змагання, стимулюючи активне використання та закріплення нових слів;
- Метод занурення (*Immersion*). Цей метод передбачає занурення учнів у мовне середовище, де нова лексика використовується повсякденно. Занурення може відбуватися через інтерактивні мультимедійні матеріали, такі як відео, *аудіозаписи*, *подкасти*

та онлайн-курси, де використовується цільова мова. Це дозволяє учням бачити і чути нові слова в природному контексті;

- Індуктивний підхід до навчання лексики передбачає, що учні самостійно відкривають правила вживання нових слів через аналіз прикладів та контекстів. Учні можуть досліджувати тексти, діалоги або медіаматеріали, виділяючи нову лексику та її використання, а потім формулювати власні правила чи закономірності.

В Україні, де об'єкти критичної інфраструктури регулярно піддаються бомбардуванням, перебої з електропостачанням, нестабільна робота мобільного зв'язку та відсутній стабільний доступ до електромережі, впровадження стратегій енергозбереження потребує від вчителів застосовувати вміле використання як традиційних, так і сучасних методів для формування лексичної компетентності учнів на уроках англійської мови.

Отже, можемо зазначити, що доцільність обрання методів та прийомів навчання мов з метою формування англomовної лексичної компетентності безпосередньо впливає на якість навчання та формування компетентності школярами під час освітнього процесу.

1.4. Психолого–педагогічні особливості учнів 9 класу

Центральною особливістю підліткового віку є процес набуття самоусвідомлення, становлення осмисленої індивідуальності, що в першу чергу пов'язано з особистою дорослістю. Підлітки змушені переосмислювати своє ставлення до себе і тому висловлюють різні форми протесту і заперечення старих, стійких установок дитинства. Звичні дорослі втрачають свій авторитет і вплив, залишаючи місце для негативних впливів на розвиток особистості (девіації, емоційна патологія) [11]:

- Почуття дорослості замінюється дитячими судженнями і поганим самоконтролем;
- Байдужість до навчання спричинена відсутністю здатності до спонтанних зусиль (тому учні часто не можуть довести розпочату справу до логічного завершення);
- Емоційне збудження, неадекватна віку поведінка та рефлексії, повернення до дитячих образів;
- Ранні сексуальні імпульси, схильність до вживання алкоголю;
- Ставлення до навчання стає явно негативним;
- Відчужена та асоціальна поведінка – спроба наслідувати образи дорослого життя.

Деякі з формуючих якостей мислення включають зв'язність думки, гнучкість до ситуацій, точність у висловлюванні думок у відповідь на ситуації, незалежність і критичність мислення. Ці елементи виражаються в тому, наскільки систематично і логічно учні представляють своє бачення ситуації і як швидко вони можуть переходити від одного виду комунікативної діяльності до іншого, зберігаючи при цьому логічну і системну послідовність думок [36]. Самостійність виражається у здатності та готовності підлітка вирішувати комплекс завдань на належному рівні, спираючись виключно на власні знання, без сторонньої допомоги. Це тісно пов'язано з прагненням підлітка мати і розвивати особисте бачення предмета, в якому його погляди дорівнюють, а часто є більш важливими, ніж погляди дорослих.

Підлітки активно створюють у своїй свідомості образ своєї особистості, і ці образи можна розділити на фізичні та ментальні. Якщо фізичні образи характеризуються сприйняттям зовнішності людини, то ментальні образи – це уявлення про риси характеру та здібності особистості [3]. Я-образ формується під впливом різних зовнішніх факторів, таких як ставлення членів сім'ї, однолітків, вчителів та загального оточення.

Оскільки уявлення про себе дуже нестабільні та мінливі, орієнтації людей часто змінюються у відповідь на їхнє оточення. Розглянемо по черзі особливості кожного типу розвитку для учнів на основних етапах навчання у 9 класі [3]:

– Фізичний розвиток. Більшість учнів все ще перебувають у пубертатному періоді, а деякі з них наближаються до його завершення. Деякі учні мають проблеми зі шкірою або пов'язані з цим проблеми зі здоров'ям, наприклад, надмірну або недостатню вагу. Як наслідок, у них розвиваються різні комплекси, які іноді називають фобіями деформації. Дистморфобія – це психічний розлад, який призводить до надмірної уваги до невеликого дефекту зовнішності. Варто зазначити, що цей психічний розлад зазвичай розвивається в підлітковому віці і пов'язаний з високим ризиком суїциду. Тому зауваження вчителів щодо проблем зовнішності учнів є неприпустимими і важливо розвивати в учнів адекватну самооцінку.

– Інтелектуальний розвиток. Рівень інтелектуального розвитку більшості учнів середньої школи близький до рівня дорослих, а іноді й перевищує його. Часто це більше пов'язано зі здатністю планувати, аналізувати проблеми і бачити себе з точки зору інших, ніж з розумовими здібностями. Особливістю цього віку є те, що школярі починають активно планувати своє майбутнє, займатися самоаналізом і переглядати існуючі плани. Обирається форма продовження освіти (продовження навчання в університеті, професійно–технічному училищі або загальноосвітньому закладі). Бажання вчитися може відповідно збільшуватися або зменшуватися.

– Соціальний розвиток. Особливістю соціального розвитку є формування більшої самостійності в групі, коли власним поглядам надається значення, а поведінковий та моральний вибір здійснюється відповідно до особистого бачення ситуації та власних переконань. Однією

з характеристик цього етапу є активний інтерес до розвитку романтичних стосунків.

Вибір емоційно цікавих цілей, забезпечення постійної емоційної підтримки та визначення можливості досягнення цих цілей є чи не головним завданням педагогів на даному етапі розвитку [50]. Враховуючи, що основними факторами формування мотиваційної системи молодшої людини є самовизначення та світогляд, плани на майбутнє та уявлення про себе як про самостійну особистість у соціальному середовищі, саме ці мотиватори є спонукальними та спрямовуючими факторами для розвитку особистості учня та його комунікативних навичок.

Криза спонтанних якостей долається спонтанною установкою, орієнтованою на засвоєння іншомовної лексики через активну пізнавальну увагу та використання методів лінгвістичного висновку при встановленні етимологічної схожості між рідною та іноземною мовами. Важливого значення набуває семантичний аналіз лексики [50]. Взаємодія міжмовних елементів може бути використана для встановлення способів виявлення та підкреслення відмінностей у формуванні лексики між рідною та мовами, що вивчаються, а також для підвищення уваги учнів до лінгвістичних особливостей у процесі навчання.

Оскільки самоідентифікація в соціальній сфері є важливим елементом розвитку підлітків, спілкування та вираження власної позиції є основними способами організації навчального процесу [10]. Враховуючи потребу учнів цієї вікової групи ділитися ідеями, світоглядом та інтересами, бажання висловлювати особисті почуття та враження гарантує позитивність учнів у навчальному процесі, коли мова йде про практичну та реалістичну комунікацію. Таким чином, автоматизація засвоєної лексики та вивчених мовних одиниць забезпечується шляхом проведення різноманітних дискусій, дебатів, імпровізованих діалогів та монологів. Навчання лексики вважається таким, що досягло своєї мети лише тоді, коли учні мають

можливість використовувати активну та пасивну лексику в практичних ситуаціях спілкування поза заздалегідь підготовленими вправами та мовними схемами. Тому при відборі лексичних матеріалів та вправ важливо враховувати вік, інтереси та потреби учнів. Цю потребу можна задовольнити, використовуючи автентичні тексти та відео, крос-платформні додатки для вивчення іноземної мови, *YouTube*, *TikTok*, *Instagram* та інші платформи.

Смислові інтереси проявляються в інтересі молоді до сконструйованих форм мови, підвищеному інтересі до якісних творів мистецтва, розвитку естетичного смаку та вміння висловлювати свої почуття і думки [6]. Розвинена комунікативна компетентність підлітків проявляється в кількісному розвитку активного і пасивного словника, формуванні автоматичного вміння висловлювати думки на обрані теми та розвитку зв'язності мовлення через глибоке розуміння синтаксичних конструкцій.

Підлітки мають такий самий рівень заміни слів і здатності звертати увагу на основний зміст думки, як і дорослі. Вони переходять від пасивного розуміння граматичних і синтаксичних структур до активного використання їх в усній і письмовій формі. Формування ефективних процесів навчання у молодих людей відбувається набагато ефективніше, якщо дотримуватися певних організаційних аспектів [16]:

- Акцент на глибокому навчанні: молодь навчається набагато ефективніше, якщо навчальний процес розділений на тематичні етапи. Це пов'язано з тим, що відсутність активного словникового запасу ускладнює часту зміну змісту навчального процесу. Варто об'єднати кілька уроків навколо однієї теми, щоб учні мали час закріпити та засвоїти отримані знання;

- Заохочення активної участі. Лінь та апатію у молодих людей можна легко подолати, залучаючи їх до діяльності, яка вимагає від них активного

опрацювання навчального матеріалу. Рекомендується скоротити час, який вчитель витрачає на пояснення матеріалу до 7–10 хвилин, залишивши решту часу для активної участі учнів у вправах, дискусіях, виконанні завдань у парах або групах та занотовуванні найважливіших моментів, які вони розглянули;

- Мінімізація зовнішніх відволікаючих чинників;

- Заохочення різноманітної позанавчальної діяльності. Активна участь школярів у позанавчальних заходах, таких як спортивні, музичні, театральні та літературні гуртки – ці заходи позитивно впливають на рівень стресу учнів у процесі навчання;

- Коригування положень щодо академічної мобільності. Внаслідок стресу та тривоги молоді люди часто не виконують домашні завдання та не дотримуються термінів здачі навчального матеріалу. Надання певної гнучкості у визначенні часу виконання домашніх завдань дозволить залучити школярів до процесу навчання, запобігти їхньому відходу зі школи через страх не виконати домашнє завдання і зменшити ступінь негативного впливу на їхні навчальні інтереси та психічне здоров'я;

- Створення зон особистої безпеки. Учні часто соромляться звертатися до вчителів або однокласників за допомогою чи роз'ясненням, боячись, що їх сприймуть як незграбних або дурних. Зони особистої безпеки створюються шляхом побудови довіри між усіма учасниками освітнього процесу. Створення малих груп (або команд) у класі, де кожен учасник відповідає за інших, створює додаткові безпечні зони для учнів, які менше побоюватимуться зовнішніх оцінок;

- Діджиталізація. Процес діджиталізації передбачає не лише перехід до використання мобільних додатків та онлайн-інструментів у навчальному процесі. Програми обміну повідомленнями (наприклад, Telegram) мають потенціал стати чудовими форумами для подальшої взаємодії між учнями та викладачами [18]. Завдяки месенджерам молодь

відчуває себе більш комфортно в процесі взаємодії як з викладачем, так і з навчальним матеріалом. Ефективні навчальні процеси не закінчуються лише за межами аудиторії.

Тому можна зробити висновок, що розуміння вчителями психологічних особливостей вікових груп учнів на етапі базової освіти, особливо молоді в 9 класі, не тільки сприяє ефективності навчання учнів, а й робить процес навчання цікавішим та ефективнішим для всіх сторін освітнього процесу. На цьому віковому етапі важливо враховувати як соціальні чинники розвитку особистості, так і особистісні чинники бажання учня розвивати свою індивідуальність у позитивному напрямку.

Отже, формування освітнього процесу школярів 9-х класів має враховувати, що у цьому віці учні проходять критичний етап підліткового розвитку, що характеризується значними психолого-педагогічними змінами, в цей період проходить активне формування особистісної ідентичності, само сприйняття та підвищення рівня самосвідомості. Педагогам важливо враховувати такі вікові особливості школярів, як їх здатність до абстрактного мислення, аналітичних навичок та розвиток інтересів, що готовності школярів до опанування більш складних навчальних матеріалів, а отже – більш якісному формуванню англомовної лексичної компетентності.

Висновки до розділу 1

Досліджуючи поняття лексичної компетентності ми розглянули погляди різних науковців та, як результат, зауважуємо, що лексична англомовна компетентність має на меті першочергово ефективно та правильно використовувати лексичні одиниці, що включає не лише знання слів, а й також – вміння застосовувати їх у різних контекстах та ситуаціях.

Інтерактивні методи навчання сприяють ефективному розвитку словникового запасу. Учні 9 класу активно залучаються до навчального

процесу через діалоги, дискусії та рольові ігри, що дозволяє їм застосовувати нову лексику в умовах, наближених до реальних життєвих ситуацій.

Сучасні методи навчання підвищують ефективність навчального процесу, забезпечуючи динамічність, гнучкість та можливість індивідуальної роботи. Вони враховують особливості сучасних учнів, включно з проблемою концентрації уваги. ІКТ-інструменти, як-от Moodle, дозволяють створювати завдання, відстежувати прогрес, вести електронні щоденники та організовувати онлайн-роботу. Учні можуть виконувати завдання дистанційно, завантажувати відповіді та отримувати зворотний зв'язок. Це робить навчання доступним і ефективним незалежно від умов.

Формування освітнього процесу для дев'ятикласників має враховувати, що цей вік є ключовим у підлітковому розвитку, коли активно формується особистісна ідентичність та зростає рівень самосвідомості. Учні стають здатними до абстрактного мислення, аналітичного підходу та починають виявляти глибокий інтерес до різних сфер. Це відкриває можливості для роботи з більш складними навчальними матеріалами, зокрема у вивченні англомовної лексики. Використання індивідуалізованих і цікавих методів навчання допомагає розкрити потенціал кожного учня. Такий підхід робить процес навчання захопливим і ефективним.

РОЗДІЛ 2. ВИКОРИСТАННЯ ІДІОМАТИЧНИХ ОДИНИЦЬ У ФОРМУВАННІ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 9 КЛАСУ

2.0 Вступні зауваження

У даному розділі ми досліджуємо визначення терміну ідіома та виокремлюємо її роль у сучасній педагогіці; розглядаємо функції, основні принципи та етапи проведення занять з англійської мови, використовуючи ідіоми; аналізуємо психолого-педагогічні особливості учнів 9 класу в умовах використання ідіоматичних одиниць на уроках англійської мови та обґрунтовуємо нашу теорію щодо ефективності використання ідіом у навчальному процесі задля формування лексичної компетентності.

2.1 Поняття ідіоми як важливого компоненту лексичного складу англійської мови

Слово ідіома походить від давньогрецького слова *ídiōma*. Іншими словами, ідіома - це тип мовного виразу, значення якого відрізняється і не дорівнює значенню його окремих компонентів або мовних правил. Такі вирази зустрічаються в певній мові, і часто неможливо знайти аналоги або точно перекласти їх.

Арабський науковець Тавабтех продемонстрував, що ідіоми є універсальним аспектом усіх мов; вони розглядаються як невід'ємна частина людського спілкування. Більше того, вони значною мірою збивають з пантелику учнів-початківців. Вони можуть викликати не лише лінгвістичні, але й культурні та технічні труднощі для тих, хто не є носієм мови. Як наслідок, ці труднощі можуть мати негативний вплив на комунікацію. Дослідження показали, що правильне і доречне використання ідіом є невідмінною рисою володіння мовою на рівні носія і надійним показником рівня володіння мовою іноземними студентами. Ідіоматичні

вирази необхідні для ефективного спілкування як в академічному, так і в неакадемічному контексті. Одна із причин, чому ідіоми такі важливі, полягає в тому, що вони повсюдно поширені. Носії мови часто використовують ідіоми і вважають, що без них важко говорити чи писати. На думку Діксона, ідіоми є важливими для ефективної комунікації, будь то аудіювання, говоріння, читання чи письмо. «Насправді не існує жодної мови, яка б не мала ідіом», - зазначає Маккай . Ще однією причиною важливості ідіом є те, що вони вказують на рівень володіння мовою. Знання ідіом вважається важливим показником рівня володіння мовою та міжкультурної свідомості [62].

Англійські ідіоми вперше з'явилися тому, що люди в цій країні люблять "грати зі словами", щоб справити враження на інших. В результаті ці вирази, які використовувалися тільки в прямому значенні, почали вживатися в переносному значенні. Основними чинниками цього явища завжди були культурні та історичні обставини.

Проблема з перекладом ідіом виникає через нерозуміння вихідної ситуації та особливостей, виражених у спеціальних ідіомах. Тому, на думку вчених, термін "ідіома" надзвичайно розширився. До ідіом відносять не тільки речення, але й кліше, прислів'я, акценти та інші типи речень, так що ці загальні риси об'єднуються і передаються ідіоматичними особливостями. Більшість інших оригінальних англомовних словників ідіом та довідників укладалися та оновлювалися в такий самий спосіб.

В. Коллінз зазначає, що при аналізі ідіом завжди виникають дві основні проблеми. Перша - це питання походження. За словами Сміта, навіть експерти не в змозі точно і зрозуміло пояснити значення багатьох ідіом. Друга проблема - це проблема походження та його зв'язок із сучасним вживанням. Вивчаючи значення ідіом, часто доводиться усвідомлювати, що ідіома настільки зрозуміла, правильно вживається і широко використовується, що зв'язок між походженням і значенням неясний [45].

У передмові до книги Дж. Зайдля та В. Макмерді "Англійські ідіоми і як їх використовувати" (1983) професор Медникова зазначає, що термін "ідіома" не є однозначним. Ідіоми - це особливі фразеологічні одиниці (ФО) з виразними стилістичними особливостями (вони дійсно є ідіомами), а також називають інші типи ФО (фразеологічних одиниць). J. Seidl та W. McMurdu використовують термін "ідіома" для позначення обширного ряду понять. Тому вони вживають цей термін у значенні всієї системи. Вони вважають, що все це можна вважати специфічним для англійської мови і що люди повинні розмовляти англійською як іноземною мовою. Лінгвістика англійської мови зазнала значного теоретичного розвитку, і ФО класифікуються по-різному. Коли ми говоримо, ми часто використовуємо ідіоматичні вирази та ідіоми, характерні для певної мови, і ці вирази доводять свою автентичність синтаксисом та семантичною структурою [56].

Тому поняття "ідіома" та "ідіоматичний вираз" не суперечать одне одному, а використовуються як загальні терміни. Оскільки не всі фразові дієслова є ідіоматичними, можна розрізняти ідіоматичні та неідіоматичні дієслова. З іншого боку, ідіоматика не обмежується лише фразами. Ідіоматичні одиниці існують не лише на рівні речень і словосполучень, але й на рівні слів. Незвичайні одиниці виникають тому, що вимагають конкретної, метафоричної або емоційної оцінки предмета чи явища, яке вже має мовну форму вираження. Постійне поєднання первісного значення ідіоматичної одиниці зі значенням її ідіоматичної форми робить семантичну структуру більш складною, водночас дозволяючи їй виконувати свою образну та експресивну функцію.

Через вузьке тлумачення та структурну обмеженість ідіом, ідіоми здебільшого вивчалися на рівні словосполучень (тобто ідіома-речення), тоді як поодинокі ідіоми досліджувалися не так активно. Однак, як свідчить

аналіз наукової літератури та наукових джерел, ідіоматика є актуальною та цікавою темою для лінгвістичних досліджень.

Ідіоми є невід'ємною частиною культурно-історичної спадщини англійської мови, але українцям нелегко розуміти та правильно перекладати такі одиниці.

Варто зазначити, що теоретичні уявлення про фразеологізми різняться між собою. Однак більшість дослідників сходяться на думці, що фразеологізми повинні характеризуватися трьома найважливішими параметрами:

- а) Невизначеність
- б) Стійкість
- в) Звичність.

Перший з цих параметрів можна вважати єдиним відносно чітким і ефективним поняттям, незважаючи на наявність або відсутність правописних норм у мові. Категорія стабільності менш чітко визначена, але найбільшу проблему становить поняття ідіоматичності. У найзагальнішому розумінні ідіоматичність стосується не суми елементів чи незалежних компонентів мовної одиниці, а її властивостей, що становлять загальне значення. Ідіома є лише проявом ідіостилю.

Проаналізуймо можливі чинники, що зумовлюють стійкість ідіоматичних одиниць. Очевидно, що визначити передумови виникнення фондових ідіом неможливо лише у сфері лінгвістики. Тут важливе значення може мати культурна значущість вихідного тексту та культурно-історичне підґрунтя (наприклад, на думку А. Швейцера, в результаті спілкування з представниками північноамериканських колоній в американській англійській мові, окрім британської, з'явилися також ідіоми французького та німецького походження). Втім, багато причин узурпації досі залишаються нез'ясованими [1].

Варто також відзначити великий потенціал ідіом, адже в ідіоматичних одиницях мови відображені багатовікова історія, різні культури і способи життя.

Оскільки ідіоми чітко відображають національний характер суспільства, активне вивчення ідіом є важливим для всіх, хто вивчає мову. Також необхідно правильно використовувати ідіоми в розмові і розвивати здатність правильно сприймати стилістичні образи, незалежно від того, чи належать вони до сленгу, вульгаризмів, книжності або канцеляризмів.

Отже, ідіоматична одиниця або ідіоматичне словосполучення є основою всієї мовної фразеології. Історична та культурна інформація не тільки міститься в ній, але й відображає розвиток мови.

Існує два типи ідіом: внутрішньомовні та міжмовні; міжмовні ідіоми характеризуються тим, що вони не можуть бути безпосередньо перекладені.

Лексичні ідіоми - це випадково поєднані слова (різновид ФО), які характеризуються такими особливостями - вони являють собою поєднання значень, які не можуть бути виражені за допомогою лексичних компонентів. Такі вирази мають функціональні властивості мови і представлені як "готові" одиниці мови.

Термін "ідіома" має два значення: широке і вузьке. У вузькому значенні ідіоми - це семантично непрозорі або образні одиниці, зазвичай сталі, з яких не можна вивести жодного значення: наприклад, *kick the bucket*, *spill the beans*. Ширше розуміння ідіоми полягає в тому, що це загальний термін для багатьох багатозначних одиниць, незалежно від того, чи є вони семантично "непрозорими" чи ні. Зауважимо, що А. Маккей використовує цей термін для всіх багатозначних лексичних одиниць, які не є згорнутими, а також для вільно утворених конструкцій і фразеологічних виразів. У своїй роботі про ідіоми Маккей класифікує лексичні одиниці на ідіоми та неідіоми і поділяє ідіоми на "кодуючі ідіоми" та "декодуючі ідіоми", які якісно підпорядковані граматиці та семантиці [56].

Кодуючі ідіоми – це "фразові ідіоми", які мають переваги та обмеження ідіом. Декодуючі висловлювання, навпаки, є множинами з заплутаними властивостями.

Фразові дієслова, "поодинокі" ідіоми на кшталт *spill the beans* та "неоднозначні" сполуки на кшталт *indexical* є прикладами лексичних ідіом.

Таким чином, А. Маккей розрізняє лексичні словосполучення за їхньою поверхневою структурою. Такі поєднання не виправдовують таких характеристик, як *to and fro* або *hue and cry*, які містять у своїй структурі конкретні одиниці. Тому такі ідіоми називають "хибними ідіомами", оскільки вони не відображають суттєвої двозначності у своєму складі, характерної для справжніх ідіом, або тому, що їм бракує елементів, які можуть бути неправильно зрозумілими. Р. Флоуелл і К. Фернандо стверджують, що робота А. Маккея є недосконалою [64]. Наприклад, при класифікації ідіом він не бере до уваги інші проблемні типи виразів (словосполучень), що ускладнює простеження їх відмінних рис.

Ч. Хокетт розглядає ідіоми більш детально. Він також називає ідіомами окремі морфеми, значення яких неможливо простежити.

Ідіоми називають "фразеологізмами"; вчені класифікують ФО як фразеологічні зрощення (ідіоми у вузькому сенсі), фразеологічні єдності та фразеологічні сполучення; ознаками фразеологічного зрощення є невмотивованість інверсійного складу (тобто неможливо зрозуміти загальне значення одиниці із суми різних компонентів цієї ФО) та абсолютна семантична єдність компонентів [57].

Дуже близьке до наших науковців розуміння мають Й. Зайдль та В. Макморді, які підкреслюють, що значення ідіоми відрізняється від значення складових її компонентів: ідіома – це поєднання кількох слів, які мають значення, відмінне від значення окремих слів, що входять до складу ідіоми.

Західні дослідники відносять до ідіом не лише ідіоматичні одиниці, але й пароніми, такі як приказки, прислів'я, афоризми та цитати. Так, у

передмові до "Словника американських ідіом" Річард Спірс так пояснює вибір одиниць для цього видання: у кожній мові є ідіоми та фрази, які неможливо перекласти безпосередньо [1].

Багато англійських ідіом засновані на аналогіях і метафорах. Щоб зрозуміти справжнє значення ідіоми, потрібно вивчити її в контексті. Наприклад: коли проект розпочинають, його "*get the ball rolling*" (дослівно: "змушують шар котитися"), або "*get off the ground*" (дослівно: "відривають від землі"). Якщо проект відкладають, то його "*put on hold*" (дослівно: "ставлять на очікування"). Якщо ж проект повністю розпочався і успішно розвивається, то він "*in full swing*" (дослівно: "на всіх парах"). А якщо проект виявився неуспішним, то його не закривають, а "*pull the plug*" (дослівно: "висмикують штепсель"). Ідіоматичні вирази часто асоціюються з конкретними образами, які є унікальними для англійської мови. Не завжди вдається зберегти цей образ, але зміст, пов'язаний з ним, повинен бути переданий з абсолютною точністю [22].

Багато кліше, прислів'їв, сленгу, фразових дієслів та загальновживаних ідіом мають цю проблему. Такі ідіоми та фрази часто називають ідіомами. «Словник американських ідіом» є збіркою ідіом та фразеологізмів, які часто вживаються в американській англійській мові.

2.2. Методичні підходи до використання ідіом на уроках англійської мови в 9 класі

Знання ідіом, що є частиною лексичної компетентності, є однією з найважливіших компетентностей у вивченні іноземної мови. Існують різні погляди на роль ідіом у розвитку словникового запасу іноземної мови. Згідно з однією точкою зору, це слова, які знаходяться поза спілкуванням і не є необхідними у спілкуванні.

З іншого боку, дехто стверджує, що без мінімального знання ідіом, навіть у найширшому розумінні, спілкування або неможливе, або дуже

ненаповнене. Таким чином, ідіоматичні знання є мірилом лінгвістичної компетентності.

Згідно з першою теорією, ідіоматичні знання є рідко використовуваним інструментом у вивченні мови; згідно з другою теорією, ідіоматичні одиниці в іноземній мові є важливою передумовою для високого рівня володіння мовою. Чим більше ідіоматичних одиниць вивчає учень, тим вищий рівень володіння мовою.

Ідіоми часто є складною темою для школярів у процесі вивчення мови, ймовірно, тому, що їх ідіоматична структура є, мабуть, найбільш надійною ознакою цих мовних одиниць, і розгляд значення окремих компонентів ідіоми, а не значення ідіоми в цілому, фактично вводить в оману тих, хто вивчає мову. Отже, існує низка викликів, пов'язаних з існуванням нагальної потреби перетворити ідіоми з проблемної області вивчення іноземної мови на важливий пласт лінгвістичних знань [60].

Метою навчання іноземної мови є розвиток лексичної компетентності. При цьому мова, що вивчається, стає джерелом нових і унікальних знань. Учень не тільки отримує ці знання, але й передає їх, використовуючи лексичні знання під час спілкування.

У процесі практичного вивчення мови відбувається не стільки накопичення лексичних знань, скільки розвиток лексичних і культурних навичок (компетентності). Іноземні мови вивчаються на основі комунікативної діяльності із застосуванням цілісного та особистісно-орієнтованого підходу до набуття компетентності.

Набуття високого рівня лексичної компетентності характеризується тим, що учні можуть використовувати ідіоми, прислів'я та фразеологізми, характерні для мовлення носіїв мови, і можуть легко використовувати досить великий словниковий запас у прямому та опосередкованому спілкуванні [8].

На думку П. Кюна [60], досвід засвоєння ідіом при вивченні мови сповнений труднощів і частих помилок, що є основною причиною того, що засвоєння ідіом нехтується або недооцінюється в процесі засвоєння лексики.

На основі свого теоретичного та практичного досвіду викладання П. Кюн пропонує триступеневу модель ідіоми, яка описує метод засвоєння ідіоми у викладанні іноземної мови.

Ця модель складається з наступних етапів:

1. розпізнавання мовних одиниць як ідіоматичних одиниць
2. з'ясування значення висловлювання за допомогою наочності, контексту або словника
3. використання ідіоматичної одиниці як мовної одиниці, що складається з форми і значення, створеної для використання в конкретних комунікативних ситуаціях.

Ця триступенева модель викладання виникла з необхідності знайти відповідний підхід до ідіом у процесі вивчення іноземної мови.

Хоча це здається простою і зрозумілою моделлю, на думку Х. Люгера [21], вона недостатньо чітка, тому він додав ще один крок між другим і третім етапами, щоб створити чотириступеневу ідіоматичну модель. Цей четвертий крок полягає в інтеграції ідіоматичних одиниць.

Першим кроком є розпізнавання, виявлення та ідентифікація мовних одиниць як ідіоматичних одиниць або їх відмежування від інших мовних одиниць у конкретному тексті. На цьому етапі в учнів має бути розвинене відчуття розпізнавання ідіоматичної одиниці, тобто чутливість до ідіоматичної одиниці.

Для цього учень повинен знати чотири основні властивості ідіоматичних одиниць: багатозначність, стійкість, відтворюваність і, звичайно, найважливішу властивість - ідіоматичність. У цьому контексті викладачеві важливо акцентувати увагу на тому, що чим вища

ідіоматичність, тим більша ймовірність того, що лексика буде ідіоматичною.

Другим кроком є з'ясування значення ідіоми за допомогою асоціацій, образів, контексту та використання словників та інтернету.

Після того, як ідіому розпізнано, її значення потрібно уточнити, що є основною перешкодою і каменем спотикання для тих, хто вивчає мову. Ця перешкода пов'язана з тим, що ідіоми не розглядаються як окремі лексичні одиниці з точно визначеним значенням, а часто містять елементи, що належать до культури мови. Коли учні не розуміють вираз, вони шукають індивідуальні значення всіх елементів виразу, але це часто призводить до серйозних помилок і відхиляється від фактичного процесу розкриття значення [46]. Щоб досягти успіху на цьому етапі, учням потрібні не тільки мовні знання, але й знання народних звичаїв, звичок і традицій, іншими словами, культурологічні знання.

Третім кроком цієї дидактичної моделі є інтеграція одиниць речення. Цей крок був запроваджений Люгером у результаті практичних і теоретичних досліджень на основі фразової моделі П. Кюна і фактично є складовою попереднього кроку. Він фактично описує визначення морфологічних і синтаксичних структур та фіксованих лексичних компонентів, а також їхніх змінних форм.

Четвертий крок - це завершальний етап ідіоматичної моделі Люгера, використання ідіоматичних одиниць. Після того, як форма і значення фрази визначені і сконструйовані, настає творчий етап, на якому учень використовує її в письмовому та усному спілкуванні.

Цей етап дуже важливий. Тому що в кінцевому підсумку учень зможе правильно використовувати такі одиниці в певному контексті. Це свідчить про те, що ідіоми є необхідною лінгвістичною категорією у всіх логічних ситуаціях і контекстах.

Розглянемо поняття "ідіома" у сучасній лінгвістиці. Слово може мати різні значення, які визначаються контекстом, тобто іншими словами, в якому воно зустрічається. Слова мають перше і друге значення.

Перше значення описує значення, про яке думає більшість носіїв мови, коли слово цитується поза контекстом.

Друге значення - це значення, яке безпосередньо залежить від контексту. Крім того, слова можуть мати переносне значення, яке ґрунтується на конотативному зв'язку між переносним значенням і першим значенням [31].

Категорія образних виразів, що зустрічається в усіх мовах, але є унікальною для кожної мови, - це ідіоми.

Ідіоми - це вирази, що складаються щонайменше з двох слів, які мають переносне, а не буквальне значення. Вони характеризуються тим, що значення мовної одиниці (слова, словосполучення або речення) відрізняється від лексичного або граматичного значення її складових [29].

У лінгвістиці ідіоматична одиниця визначається як усталений вислів з довільним значенням, часто вживаний у переносному значенні.

Зв'язок між ідіомою та її значенням може ґрунтуватися на загальнодоступному тілесному досвіді або на певній сфері, культурно специфічній для певної спільноти [55].

Ідіоматичні вирази, засновані на фізичному досвіді людини (наприклад, взаємозв'язок між гнівом і теплом), можуть бути легко зрозумілі представникам різних культур без попередньої підготовки. Однак ідіоматичні одиниці, що походять з певних сфер, мають тенденцію варіюватися від культури до культури. Це пов'язано з тим, що ці сфери не є однаково важливими для різних культур [31].

Формування лексичної компетентності слід розглядати у взаємозв'язку з соціокультурним розвитком особистості та її здатністю і

готовністю до ефективної міжкультурної взаємодії в полікультурному суспільстві.

Лексичні одиниці відіграють особливу роль у контексті лексичної компетентності [66]. Перш за все, вивчення ідіом на уроці іноземної мови в 9 класі вимагає від учнів набуття таких знань і навичок:

- 1) визначати лексичне значення словосполучень і відрізняти його від лексичного значення окремих слів
- 2) тлумачити лексичне значення виразів з контексту (описово або за допомогою добору синонімів)
- 3) добір синонімів та антонімів до ідіоматичної одиниці
- 4) групування основних ідіоматичних одиниць за заздалегідь визначеними критеріями
- 5) активно використовувати ідіоматичні одиниці у навчальному процесі на основі розуміння контекстів, у яких вони найчастіше вживаються.

Основні труднощі, які виникають при використанні ідіом як засобу розвитку лексичної компетентності в 9 класі при вивченні англійської мови, полягають у наступному [21]:

- варто звернути увагу на дотримання принципів мінімізації та відбору матеріалу, оскільки певна кількість ідіоматичних одиниць повинна бути включена в навчальний процес
- визначення ефективних способів осмислення реченнєвого матеріалу та методики використання типологічно різних матеріалів
- активне використання мультимедійних матеріалів на заняттях з іноземної мови для зацікавлення школярів та підвищення наочності інформації
- залучення школярів до інтерактивного навчання та заохочення їх до вибору видів діяльності на заняттях з іноземної мови

- використання креативних методів для запам'ятовування ідіоматичних одиниць, таких як створення колажів, ментальних карт та схематичних зображень

- використання в освітньому процесі новітніх наукових результатів в галузі лінгвістики, психолінгвістики та методики вивчення іноземних мов

- дотримання принципів активного і свідомого сприйняття інформації та ненадання учням забагато інформації за один урок

- заохочення учнів до участі у відкритих дискусіях та обговоренні актуальних і важливих для них тем, а також до активного використання мовних одиниць у своєму мовленні

- поєднання різних видів діяльності для вивчення мовного матеріалу

- дотримання принципу послідовності та поступове ознайомлення учнів з основними ідіоматичними одиницями в англійській мові.

2.3. Види вправ для формування англомовної лексичної компетентності дев'ятикласників на матеріалі ідіоматичних одиниць

Закріплення лексичних знань у 9 класі за допомогою ідіом має відповідати психолого-педагогічним особливостям цієї вікової групи і задовольняти наступні критерії:

- 1) Одиниці вираження мають бути зрозумілими для дітей старшого шкільного віку

- 2) Одиниці вираження повинні відповідати етичним нормам і формувати світогляд дев'ятикласників

- 3) Речення повинні бути придатними для використання в різних життєвих ситуаціях для більш детального розуміння значення ідіом та можливості їх застосування у повсякденних виразах

- 4) Одиниці вираження повинні відповідати граматичному матеріалу, що вивчається в дев'ятих класах на уроках англійської мови

5) Фонетичні, лексичні та синтаксичні особливості одиниці ідіоми повинні відповідати рівню розвитку учнів дев'ятого класу [67].

Використання англомовних ідіом для лексичної компетентності запасу учнів 9 класу - цікавий та ефективний процес. Нижче наведемо загальнопоширені вправи, які можна використовувати з цією метою:

- Створення історій та діалогів – надання учням можливість зрозуміти значення ідіом та їх використання в контексті.

Hey, John, you look tired. What's wrong?

Yeah, I've been burning the midnight oil studying for the exam.

- Ігри на встановлення відповідності – роздруковані англомовні ідіоми та їхні переклади або значення на картках. Для впровадження таких ігор в освітню діяльність варто під час уроку роздавати учням картки з ідіомами та їх трактуванням, без вказування відповідності карток одна одній, після чого учні мають встановити правильне означення кожної ідіоми та підібрати до неї картку-відповідник із роз'ясненням [68].

Match the idioms on the left with their meanings on the right.

"Piece of cake" → (a) Something very easy

"Spill the beans" → (b) Reveal a secret

"Break the ice" → (c) Make people feel more comfortable.

- Використання ідіом у мовних вправах. Такий вид діяльності включає ідіоми у звичну мовну діяльність, таку як словниковий запас, граматики та розуміння прочитаного [63]. Наприклад, можна під час уроку попросити учнів використовувати ідіоми в реченнях або знаходити їх у реченнях. Для цього попередньо викладачем повинен бути сформований відповідний навчальний матеріал.

Exercise: Fill in the blank with the correct idiom:

Don't worry about the test. I'm sure you'll _____. It's a piece of cake for you!

- Рольові ігри – можливість використання дев'ятикласниками ідіом для спілкування. Наприклад, педагог може взяти на себе роль будь-якого

персонажа в імпровізованій грі, або ж розпочати діалог на обрану тему, яка буде цікава усім учням в класі.

Scenario: Two students are playing the roles of a boss and an employee.

Boss: "I need this report done by tomorrow morning."

Employee: "Don't worry, I'll get it done. I've got it down to a science."

- Створення асоціацій. Щоб допомогти учням запам'ятати ідіоми, можна попросити їх створити асоціації з кожною ідіомою. Наприклад, намалювати малюнок або створити міні-історію, що пояснює значення ідіоми [67]. Таким чином паралельно їх лексичною компетентністю школярі також розвивають творчі здібності та більш глибоко занурюються у матеріал, що вивчається під час уроку.

Imagine you're climbing a mountain, and when you reach the top, you suddenly say, 'I feel on top of the world!'

- Створення власних ідіом. Дані вправи базуються на заохоченні школярів створювати власні ідіоми англійською мовою, використовуючи слова та вирази, які вони вивчили раніше. Це заохочує учнів до творчості та допомагає збагатити їхній словниковий запас.

Activity: Ask students to invent their own idioms based on their experiences.

Example: "Hitting the homework mountain" – meaning to start tackling a large pile of assignments.

Ці вправи можна адаптувати до навчальних рівнів і потреб різних груп школярів. Вони сприяють розвитку словникового запасу, а також творчості та якісному формуванню лексичної компетентності на уроках англійської мови в дев'ятому класі.

На основі дослідження основних методів вивчення ідіом в англійській мові, нами було обрано найбільш доцільні форма та вправи для формування лексичної компетентності учнів 9-х класів на уроках англійської мови

шляхом використання освітнього матеріалу на базі ідіоматичних одиниць, з якими ознайомимось в подальшому викладі матеріалу.

Перш за все, було визначено, що такі вправи краще робити усно, ніж викладати їх письмово, і пояснювати учням, що це усне, а не формальне навчання. Таким чином у процесі навчання можна запропонувати учням практикувати вирази в діалогах, щоб вони зрозуміли, як ідіоматичні одиниці використовуються в розмові [4]. Не варто давати школярам просто довгий список речень. Завжди доцільно обирати невелику добірку з 5-10 (або менше) виразів і пояснювати кожен з них. Використання ідіоматичних одиниць, які є усталеними виразами, покращує лексичну компетентність учнів [39].

У наш час вивчення лексики стало важливою частиною навчально-виховного процесу, особливо в останні роки, тому що вона є ключовим компонентом навчально-виховного процесу. Розглянемо більш детально обрані нами вправи для формування лексичної компетентності учнів 9-х класів [52]:

1. використання теми. Найкращий спосіб вивчення фразеологічних одиниць - це використання теми заняття.

Більшість ідіоматичних одиниць в англійській мові належать до тематичних груп. Наприклад, можна використовувати фрази про погоду, спорт, тварин або їжу. Вивчення ідіом за загальними темами допомагає дев'ятикласникам зрозуміти значення ідіом і побачити, як схожі слова можуть мати дуже різні значення.

2. вивчення виразів за малюнками – наглядна демонстрація малюнків, щоб пояснити контекст ідіоми, яка вивчається. Ефективним може бути показ картинок, які пояснюють справжнє значення виразу в гумористичній формі. Це не тільки розсмішить учнів, але й допоможе їм зрозуміти і здогадатися про значення виразу. У тематичних заняттях "Ідіоматичні вирази" є багато барвистих картинок, які ідеально підходять для створення

освітнього матеріалу у формі карток і малюнків. Наприклад, можна запропонувати роботу із наступною ідіомою:

"When pigs fly". Значення - те, що ніколи не трапляється.

Приклад: *I asked my boss if I could go on two-month vacation, he said yes, when pigs fly!*

Переклад: Я запитав свого боса, чи можу я взяти два місяці відпустки, і він відповів, що так, коли свині полетять.

3. об'єднання в малі групи для представлення діалогу. Під час проведення уроку вчитель може написати діалог на дошці або розіграти його під час читання [54]. Діалог дозволяє школярам практикувати звичайне говоріння, розігруючи ситуації, а також діалог дає дев'ятикласникам багато практики з основними навичками говоріння в контексті. По-перше, діалог можна розглядати як коротку п'єсу, і його можна розіграти, а не просто прочитати вголос.

Крім того, діалоги, написані самостійно школярами, слугують основою для спілкування на всіх рівнях. Об'єднання учнів у пари та надання їм ролей у повсякденних діалогах є ефективним способом забезпечити відповідну до віку та рівня усну практику. На додаток до вищесказаного можна зазначити, що коли школярам надається можливість працювати разом, вони вчаться краще, оскільки можуть взаємодіяти зі своїми однолітками та отримувати задоволення від навчання. Наприклад, для побудови діалогічної взаємодії між школярами можна використати наступну ідіому:

"Happy camper". Значення: щаслива і життєрадісна людина.

При використанні даної ідіоми педагог повинен першочергово пояснити значення ідіоми, а також коректно сформулювати вимоги до учнів. Також важливо перед самостійною роботою школярів навести приклади використання конкретно обраного ідіоматичного виразу.

Для прикладу можемо навести наступний короткий діалог:

Dan: Hanna, why are you so happy today?

Hanna: Well, I made a perfect score on my English test. I also won first prize in an English writing contest and received a prize. So yes, I'm a happy camper today.

4. Наступний тип можливих вправ – вправи на вгадування. Для цього педагог повинен написати на дошці декілька ідіом, які мають належати до однієї обраної теми – наприклад, це може бути їжа, спорт, тварини. Після чого учні можуть працювати у групах та колективно вгадувати значення ідіом, висловлюючи загальноприйнятну думку, сформовану у кожній окремій групі. Після виступу кожної групи педагог має озвучити правильне значення кожної ідіоми та надати характеристику роботи кожної групи в класі. Також доцільно при поясненні значення ідіом наводити приклади їх використання у контексті [52].

Також нами було досліджено переваги читання іноземної літератури для вивчення ідіоматичних одиниць. Використання іноземної літератури можна вважати одним з найефективніших способів навчання ідіом у школі. На нашу думку, недостатньо уваги приділяється використанню зарубіжної літератури у процесі формування лексичної компетентності шляхом навчання ідіом. Ефективність використання опорних автентичних літературних текстів у вивченні ідіоматичних одиниць ще не до кінця пояснена і перевірена [15]. Завдяки своїй художній природі ідіоми широко використовуються в художній творчості. Вивчення ідіом викликає емоційний відгук і значно підвищує інтерес та мотивацію до формування лексичної компетентності та предмета в цілому (що визначає процес засвоєння ідіоматичної одиниці).

Читання іноземної літератури збагачує словниковий запас школярів і розширює їхні знання про ідіоми та усталені вирази, на базі чого розвивається лексична компетентність. Використання іноземної літератури робить навчання більш ефективним, а уроки більш незвичайними і такими,

що запам'ятовуються. Також варто зазначити, що використання іноземної художньої літератури як частини домашнього читання є одним з таких методів. Ідіоматичні одиниці, поряд з вільністю і точністю, є важливим фактором для покращення розуміння прочитаного та прослуханого учнями.

Розмови, дискусії та робота в парах є складними та мотивуючими завданнями. Ефективне та цікаве викладання ідіоматичних одиниць допомагає школярам не лише розуміти лексикологію мови, але й свідомо засвоювати її.

Таким чином, вищезазначені вправи допомагають подолати деякі проблеми, пов'язані з вивченням ідіом, що є ваговою складовою формування лексичної компетентності дев'ятикласників, і є чудовим прикладом того, як культура проникає в мову.

Запропоновані методи навчання допомагають зробити навчання максимально простим і швидким, тобто підвищити інтерес школярів до вивчення мови, покращити навички мислення та розвинути якісно лексичні компетентності.

Висновки до розділу 2

Визначено поняття ідіоми та їхню важливість, як компоненту лексичного складу англійської мови. А саме, ідіома – це тип мовного виразу, значення якого відрізняється і не дорівнює значенню його окремих компонентів або мовних правил. Такі вирази зустрічаються в певній мові, і часто неможливо знайти аналоги або точно перекласти їх. Вони є невід'ємною складовою лексичної компетентності в англійській мові.

Одним із методичних підходів до використання ідіом на уроках англійської мови в 9 класі є заохочення учнів до участі у відкритих дискусіях та обговоренні актуальних і важливих для них тем, а також до активного використання мовних одиниць у своєму мовленні. Важливо,

активно використовувати ідіоматичні одиниці у навчальному процесі на основі розуміння контекстів, у яких вони найчастіше вживаються.

Вправи із ідіомами на складання діалогів, проведення рольових ігор, створення власних ідіом та ігри на встановлення відповідності можуть зробити формування лексичної компетентності цікавим та корисним. Дискусії, групова або індивідуальна робота сприяють активному засвоєнню матеріалу та забезпечують ефективне оволодіння лексикою.

РОЗДІЛ 3. АПРОБАЦІЯ ВИКОРИСТАННЯ ІДІОМ У ФОРМУВАННІ АНГЛОМОВНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 9 КЛАСІВ

3.0 Вступні зауваження

У цьому розділі подано завдання із ідіомами для вдосконалення лексичних навичок на уроках англійської мови в 9 класі. Показано організацію пробного навчання. Узагальнено результати ефективності використання лексичних вправ у навчально-виховному процесі. Визначено перспективи використання даної методики в умовах формування лексичних здібностей учнів 9 класу.

3.1. Організація проведення пробного навчання

Опрацювавши положення лексичної компетентності як внутрішніх вмінь необхідних для успішної організації та підтримання комунікації; дослідивши психолого-педагогічні особливості учнів 9 класів; проаналізувавши види вправ та важливість залучення ідіоматичних виразів задля формування лексичної компетентності в учнів 9 класів, ми дійшли висновку, що ідіоматичні вирази є важливою складовою формування лексичної компетентності в учнів 9 класів.

Щоб продемонструвати ефективність залучення ідіоматичних виразів та їхній вплив на формування лексичної компетентності, нами було проведено апробацію використання ідіом як способу формування лексичної компетентності учнів 9 класу на уроках англійської мови. Апробація здійснювалась за допомогою пробного навчання. Пробне навчання відбувалось під час педагогічної практики в Іллінецькому ліцеї Заболотівської громади. Дослідження було зорієнтоване саме на учнів 9 класу.

Нашим завданням було організувати пробне навчання таким чином, щоб підкреслити значущість використання ідіоматичних виразів при

формуванні лексичної компетентності. Метою введення ідіом у навчальний процес було:

- розвинути лексичну компетентність учнів за допомогою ідіоматичних виразів;
- розвивати креативність та критичне мислення учнів;
- ознайомити учнів із культурою мови;
- збагатити словниковий запас та розвинути творче мислення учнів;
- підвищити лексичний рівень учнів та їх зацікавленість у вивченні англійської мови.

Зазначимо, що грамотно організований навчальний процес дозволяє вчителю уникнути труднощів реалізації матеріалів, а учням – ефективно засвоювати та відтворювати знання. Тому, плануючи пробне навчання, ми враховували всі раніше вивчені фактори застосування ідіом з метою оптимізації процесу апробації методик навчання.

Для демонстрування результатів пробного навчання, нами було обрано учнів дев'ятого класу у кількості 16 людей, серед яких було 11 хлопців та 5 дівчат. Згідно політики школи, клас було розділено на 2 групи по 8 людей : 9-А і 9-Б. Перша група, 9-А проходила матеріал за освітньою програмою 9 класу [2]. В той час як експериментальна група 9-Б займалася за матеріалами із залученням ідіоматичних виразів. За основу ми взяли підручник *English Idioms in Use* [61]. Усі учні мали різний рівень англійської мови, що й зробило наше дослідження більш реалістичним. Під час нашого дослідження нами було проведено 12 уроків, 6 з яких експериментальні, із залученням ідіом, і 6 занять за освітньою програмою. Ми обрали 3 теми, а саме *‘спорт’*, *‘одяг’*, та *‘кольори’*. В освітній програмі книги учнів, за час проведення дослідження, було загальне повторення різноманітних тем. Ми прийняли рішення взяти конкретні теми і більш глибоко розвинути їх, застосовуючи ідіоми. Для забезпечення достовірності пробного навчання на початку роботи з учнями були проведені тести всіх дітей для визначення

рівня сформованості лексичних навичок учнів. Для підтвердження результатів апробації було проведено кінцеве тестування після пробного навчання. Порівнюючи відповіді учнів до та після пробного навчання, ми можемо точно оцінити ефективність нашого методу навчання. Крім того, можна визначити, чи досягають експериментальна та звичайна групи однаковий рівень освіти.

Нами було ретельно вибрані завдання. Ефективний відбір забезпечений, адже вони відповідають таким критеріям:

- Безпосередній зв'язок із навчальною програмою;
- Врахування психолого-педагогічних особливостей дев'ятикласників;
- Відповідність учнівським інтересам та вподобанням.

Отож, під час організаційної роботи було складено план проведення апробації ідіом при формуванні лексичної компетентності на уроках англійської мови в 9 класі, а саме:

- Знайомство з учнівським складом і вчителем;
- Поділ класу на експериментальну та звичайну групи;
- Проведення початкового тестування лексичної компетентності з англійської мови учнів на початку пробного заняття;
- Проведення уроків англійської мови в експериментальній та звичайній групах;
- Тестування для визначення рівня англійської лексичної компетентності учнів після закінчення пробного навчання;
- Аналіз вихідного тесту та підведення підсумків.

Проведення пробного навчання

Проведення пробного навчання відбувалось згідно із складеним планом апробації використання ідіом на уроках англійської мови у 9 класі.

1. *Знайомство з учнівським складом і вчителем* відбувалося під час педагогічної практики. Разом із 9 класом та їхнім вчителем англійської мови нам вдалося поспілкуватись та зрозуміти інтереси учнів. Саме цей етап допоміг нам у виборі матеріалів та завдань які були б цікаві класу. Знайомство учнівського складу і вчителя – це ключовий етап на початку навчального процесу, який допоміг створити довірливу та підтримуючу атмосферу в класі. Під час знайомства учні дізнались більше одне про одного, що сприяло формуванню дружніх стосунків та полегшило подальшу співпрацю. Для вчителя це було можливістю краще зрозуміти індивідуальні особливості й потреби кожного учня, що допомогло нам налаштувати навчальний процес більш ефективно.

2. *Розподіл груп на експериментальну та звичайну.* Після ознайомлення із вчителем та учнями 9 класу, ми перейшли до поділу учнів на звичайну та експериментальну групи. Такий розподіл дає змогу порівнювати результати навчання студентів, які займалися за матеріалами з ідіомами, в одних випадках з результатами студентів, які займалися навчальною діяльністю, без змін в інших випадках. Поділ відбувався на основі результатів тестування учнів. В групах 9-А і 9-Б результати майже схожі між собою, тільки є відмінність між учнями які впорались із тестуванням найкраще і найгірше за нашим оцінюванням. Кількість учнів які отримали середні результати - однакова. Тобто в 9-А, учні із кращими результатами, відносно порівнюючи із експериментальною групою 9-Б.

3. *Проведення початкового тестування лексичної компетентності з англійської мови учнів на початку пробного заняття*
Початкове тестування лексичної компетентності з англійської мови на першому занятті дозволило визначити рівень володіння словниковим запасом кожного учня, виявити сильні та слабкі сторони і спланувати подальше навчання з урахуванням цих особливостей. Перед проведенням пробного навчання нами визначено основну мету, яка полягає у

наступному. Розвинути у школярів розуміння ідіом, навчити їх правильно використовувати ідіоми у розмові та збагатити словниковий запас, зосередивши увагу на використанні англомовних ідіоматичних виразів на противагу буквальному значенню слів. Учні матимуть можливість покращити свої розмовні навички, активно використовуючи ідіоматичні вирази в контексті, а також підвищити свою обізнаність про англомовні культури, розпізнаючи вирази, поширені в англомовних країнах. Перед проведенням пробних занять нами було запропоновано учням пройти коротке тестування для визначення їхнього рівня володіння ідіоматичними виразами, а також встановити рівень лексичної обізнаності в цілому. Таке тестування включало завдання на розпізнавання й переклад слів, заповнення пропусків у реченнях, відповідність між словами та їх значеннями, а також короткі запитання для оцінки вміння використовувати лексику в контексті. Завдяки цьому отримали об'єктивну картину лексичних знань учнів, що стало основою для розробки персоналізованого плану навчання і допомогло ефективніше досягти цілей дослідження. Під час виконання учнями тестового завдання, ми оцінили їхню результативність відповідно до критерій Міністерства Освіти України та сформулювали враження про їхню лексичну компетентність.

Критерії сформованості лексичної компетентності учнів поділені по рівнях наступні:

1. Високий рівень – Учень без підготовки вільно висловлюється та веде бесіду застосовуючи ідіоми, ефективно та без помилок використовує граматичні, лексичні та фонетичні структури.

2. Достатній рівень – Учень логічно висловлюється передаючи основний зміст прочитаного, почутого або побаченого. Використовує ідіоматичні вирази із незначними помилками.

3. Середній рівень – Учень в основному логічно застосовує ідіоми, логічно будує діалогічне та монологічне висловлювання при використанні

обмежених лексичних одиниць, допускаючи незначні помилки при використанні ідіоматичних виразів.

4. Початковий рівень – Учень використовує прості речення з опорою на зразок, має труднощі у використанні ідіоматичних виразів у ситуаціях на задану тему, допускає фонетичні та граматичні помилки [20].

4. Проведення уроків англійської мови в експериментальній та звичайній групах. З метою отримання точних результатів та подальшого аналізу практичного використання ідіом на заняттях з англійської мови пробне навчання проводилося лише в експериментальній групі. В експериментальній групі завдання з ідіомами подавалися, починаючи з елементарних ситуацій, поступово ускладнюючи і урізноманітнюючи їх у міру нагромадження в учнів знань, вироблення вмінь і навичок. Вправи були зорієнтовані на тренування різних мовних навичок – навичок говоріння, слухання та письма. Ми використовували різні форми роботи на уроці – індивідуальну, парну та групову. Крім того, ми поєднували учнівські інтереси з календарно-тематичним планом.

Приклади вправ із залученням ідіом:

1) Назва: “Colour your dialogue”

Група: 9-Б

Мета гри: розвинути навички говоріння, збагатити лексичний запас ідіом, пов’язаних з кольорами, та навчити розпізнавати культурні конотації цих виразів.

Функції гри: формування асоціативного мислення, розвиток інтерпретаційних здібностей, інтеграція культурних елементів у мовлення.

Методи гри: учнів розділено на дві групи по чотири особи. Кожна група отримує набір ідіом та завдання розробити діалог або сценку, в якій природно використовуються ці ідіоми. Після презентацій проводиться обговорення питань із залученням цих ідіом, під час якого учні аналізують,

наскільки зрозумілими були ідіоми в контексті та чи є подібні вирази в їх рідній мові.

Мовні навички: розвиток мовлення, збільшення лексичного запасу, навички інтерпретації ідіоматичних виразів у контексті.

Обладнання: картки з ідіомами, дошка, маркери.[53].

2) Назва “Guess my clothes”

Група:9-Б

Мета гри: сприяти розумінню та запам'ятовуванню ідіом, пов'язаних з одягом, і розвивати асоціативне мислення через візуальні підказки.

Функції гри: розширення лексичного запасу, розвиток інтерпретаційних навичок та культурного розуміння ідіоматичних виразів.

Методи гри: вчитель показує зображення різних предметів одягу, які асоціюються з певними ідіомами (наприклад, зображення капелюха для ідіоми *"to pull something out of a hat"* або взуття для *"be in one's shoes"*). Завдання учнів — здогадатися, про який предмет одягу йдеться, і запропонувати відповідну ідіому.

Мовні навички: активне використання асоціативного мислення, розвиток навичок говоріння, формування навичок аналізу культурних асоціацій.

Обладнання: картки або слайди з ілюстраціями одягу, дошка для запису запропонованих ідіом.[61]

Процес виконання вправи:

1. **Вступ:** Викладач коротко пояснює значення деяких ідіом, пов'язаних з одягом, та їхні культурні особливості.
2. **Візуальні підказки:** Викладач показує зображення певного предмета одягу.
3. **Обговорення ідей:** учні обговорюють у групах, що це за предмет і яка ідіома може бути пов'язана з ним.

4. **Презентація відповідей:** Групи по черзі діляться своїми здогадками та пояснюють вибір ідіоми.

5. **Підсумок:** Викладач аналізує правильні та альтернативні відповіді, пояснюючи додаткові культурні значення кожної ідіоми.

3) Назва “Play your cards right”

Мета гри: Розвинути навички розуміння та використання ідіом, пов'язаних зі спортом та іграми, а також покращити здатність студентів застосовувати ці вирази в контексті.

Функції гри: Визначення та пояснення значення ідіом у конкретних ситуаціях, розвиток асоціативного мислення та аналітичних здібностей.

Методи гри: учням надаються два стовпці. У першому містяться ідіоми, а в іншому — ситуації. Завдання учнів — поєднати відповідні ідіоми з ситуаціями та пояснити, як вони працюють у контексті. Наприклад:

If you play your cards right – you’ll understand who your friends are.

Throw in the towel – to admit defeat after trying hard.

Мовні навички: Розвиток навичок інтерпретації ідіом, використання фраз у мовленні.

Обладнання: Картки чи слайди з ідіомами та ситуаціями.

Процес виконання вправи:

Вступ: Викладач пояснює значення кількох спортивних ігор та ідіом.

Розподіл завдання: учні отримують два стовпці — один з ідіомами, інший із ситуаціями.

Поєднання: учні працюють у парах або групах, поєднуючи ідіоми з відповідними ситуаціями і пояснюючи їх значення.

Презентація: Кожна група презентує свої варіанти та обговорює значення.

Підсумок: Викладач аналізує правильність поєднань та дає додаткові приклади використання ідіом у повсякденному житті.

4) Назва “Colour me right”

Група: 9-Б

Мета гри: Розвинути навички говоріння та розширити знання про ідіоми, пов'язані з кольорами, через використання їх у контексті реальних ситуацій, покращуючи здатність студентів описувати людей та їхні характеристики.

Функції гри: Розвиток мовленнєвих навичок, використання ідіом у контексті, вдосконалення умінь слухати, аналізувати і задавати питання.

Мовні навички: розвиток активного мовлення, збагачення лексичного запасу ідіомами, покращення слухових навичок.

Обладнання: картки з ідіомами, дошка для запису ідіом.

Процес виконання вправи:

Вчитель розділяє учнів на 4 групи по 2 людини. Кожна пара задає один одному питання, використовуючи ідіоми, пов'язані з кольорами, для опису емоцій або ситуацій. Наприклад, вони можуть питати "*What makes you feel blue?*" або "*When was the last time you were green with envy?*" Після 10-15 хвилин спілкування кожен учень розповідає про свого співрозмовника, використовуючи ідіоми в контексті їхньої розмови. Наприкінці викладач аналізує правильність використання ідіом та дає додаткові пояснення [53].

5) Назва "The right match"

Група: 9-Б

Мета гри: Розвинути навички розуміння і використання ідіом, пов'язаних з одягом, через правильне поєднання ідіом із відповідними ситуаціями, покращуючи здатність застосовувати ці вирази в контексті реальних подій.

Функції гри: Розвиток аналітичних здібностей, збагачення лексичного запасу, вдосконалення вміння поєднувати фрази в контексті.

Методи гри: Студентам надаються дві колонки. У першій колонці — ідіоми, пов'язані з одягом (наприклад, "*wear lots of different hats*", "*wear the trousers*"). У другій колонці — ситуації, де потрібно поєднати ідіому з

відповідним контекстом. Завдання учнів — поєднати ідіоми з відповідними ситуаціями, пояснивши їх значення.

Мовні навички: Розвиток умінь використовувати ідіоми в реальному мовленні, покращення навичок слухання та розуміння контексту.

Обладнання: картки або слайди з ідіомами та ситуаціями[58].

Процес виконання вправи:

1. **Вступ:** Викладач пояснює значення кількох ідіом, пов'язаних з одягом.
2. **Розподіл завдання:** Студенти отримують дві колонки: в одній — ідіоми, в іншій — ситуації.
3. **Поєднання:** Студенти працюють у групах, поєднуючи ідіоми з правильними ситуаціями та пояснюючи їх значення.
4. **Презентація:** Кожна група презентує свої варіанти поєднань та обговорює значення.
5. **Підсумок:** Викладач дає додаткові приклади використання ідіом і пояснює культурні особливості.

6) Назва “Put your cards on the table”

Група: 9-Б

Мета гри: Розвинути навички використання ідіом, пов'язаних зі спортом і іграми, шляхом правильного розташування ідіом у контексті речень, покращуючи здатність учнів розуміти і використовувати ці вирази в повсякденному мовленні.

Функції гри: Збагачення лексичного запасу, розвиток навичок мовлення та аналітичних здібностей.

Методи гри: Учням надаються речення з пропусками та набір ідіом, таких як *on the ball*, *on the cards*, *a level playing field*, *put your cards on the table*, *pass the buck*. Завдання учнів — вставити ідіому у пропуск відповідно до контексту речення.

Мовні навички: Розвиток умінь використовувати ідіоми в контексті, покращення розуміння фраз.

Обладнання: картки з ідіомами, листи або слайди з реченнями.

Процес виконання вправи:

1. **Вступ:** Викладач пояснює значення ідіом. Наприклад:
 - o *On the ball* — бути уважним і швидким у прийнятті рішень.
 - o *On the cards* — ймовірно статися.
 - o *A level playing field* — рівні умови для всіх учасників.
 - o *Put your cards on the table* — чесно визнати свої наміри.
 - o *Pass the buck* — перекладати відповідальність на інших.
2. **Завдання:** Учням надаються пропуски в реченнях, наприклад:
 - o "He was so quick to solve the problem; he's really ____!"
 - o "The company is facing serious problems, and the decision to cut jobs is ____."
 - o "Everyone deserves ____ during the competition."
 - o "It's time to ____ and stop avoiding the issue."
 - o "Stop trying to ____, just take responsibility for your actions!"
3. **Обговорення:** Учні працюють в групах, вставляючи правильну ідіому та пояснюючи її значення в контексті.
4. **Презентація:** Кожна група ділиться своїми варіантами і пояснює вибір.
5. **Підсумок:** Викладач дає зворотний зв'язок, коригує можливі помилки і надає додаткові приклади.

7) Назва "Let's think about sport"

Група: 9-Б

Метод: Індивідуальна робота з картками

Мета: розширення словникового запасу учнів через знайомство з ідіомами, пов'язаними зі спортом, а також розвиток навичок використання цих виразів у мовленні.

Тип вправи: Лексична

Функція: Комунікативна (застосування мови для створення зв'язних висловлювань)

Мовні навички: Вживання ідіом у контексті, складання правильних речень.

Опис: учні отримують картки з різними спортивними ідіомами. Після обговорення значення кожної ідіоми, вони повинні вибрати одну і скласти з нею речення. Під час вправи студенти активно обмінюються ідеями, що сприяє розвитку їхньої здатності до мовленнєвої імпровізації та креативного використання мовних одиниць.

Призначення: Використання ідіом в активному мовленні, тренування студентів у створенні природних і зрозумілих контекстів для таких виразів.

8) Назва “Colourful match”

Група 9-Б

Метод: групова робота зі співставленням ідіом і синонімів.

Мета: Розвиток розуміння ідіом, що містять кольорові образи, та формування навичок точного використання синонімів у різних контекстах.

Тип вправи: Лексична

Функція: Комунікативна (поглиблення знань про значення ідіом і їхній контекст)

Мовні навички: Розпізнавання і застосування синонімів, активне вживання ідіом у мовленні.

Опис: учні отримують набір ідіом, пов'язаних з кольорами, та список синонімів, що відповідають їх значенню. В залежності від часу, якщо його недостатньо то група ділиться на 2 групи по 4 учня і виконують завдання

разом. Завданням є співставити кожну ідіому з її відповідним синонімом. Це дозволяє учням краще зрозуміти відтінки значень ідіом та розширити словниковий запас.

9) Назва гри: "Idioms in Focus"

Група: 9-Б

Мета:

Навчити учнів розуміти та використовувати ідіоми через візуалізацію, розвивати мовні навички (говоріння, письмо, розуміння) та заохотити творчість і співпрацю за допомогою технологій.

Методика:

Учні працюють у командах, створюючи візуальні ілюстрації до ідіом. Потім презентують свої роботи класу, пояснюючи значення ідіом. Гра завершується голосуванням за найкращу презентацію.

Етапи гри:

1. Розподіл на команди (2–4 особи).
2. Кожна команда отримує 1–2 ідіоми, наприклад: *On cloud nine*, *By the skin of one's teeth*.
3. Використовуючи смартфони/планшети, учні створюють фото, малюнки чи колажі, які відображають значення ідіоми.
4. Команди презентують свої роботи, пояснюючи, як візуалізація передає зміст ідіоми.
5. Інші учасники ставлять запитання, обговорюють і голосують за найкращий проєкт.

Обладнання:

Смартфони чи планшети, програми для редагування фото (Canva, Snapseed) і презентацій (Google Slides), інтернет для пошуку прикладів і натхнення.

10) Назва гри: "QR-Idioms Quest"

Група: 9-Б

Мета:

Розвинути розуміння ідіом через інтерактивну гру з використанням QR-кодів, стимулювати дослідження, роботу в команді та креативність.

Хід гри: На початку вчитель розміщує QR-код по класу або в інтерактивному документі. Учні працюють у командах і сканують код своїми смартфонами чи планшетами. Завдання команд — розшифрувати значення ідіом, придумати власний приклад у реченні та, за бажанням, створити візуалізацію (фото, малюнок чи колаж). Після виконання всі команди презентують свої роботи, пояснюють значення ідіом та демонструють приклади. Інші учасники ставлять запитання чи голосують за найбільш креативну презентацію.

Мовні навички: Учні розширюють словниковий запас (вивчення нових ідіом), покращують розуміння (інтерпретація значень), письмо (створення прикладів) і говоріння (презентація результатів).

Обладнання:

Смартфони/планшети з програмами для сканування QR-кодів, інтернет-з'єднання для доступу до ресурсів, роздруковані QR-коди або інтерактивна дошка [59].

5. Тестування для визначення рівня англійської лексичної компетентності учнів після закінчення пробного навчання. Після завершення пробного навчання було перевірено рівень лексичних здібностей студентів експериментальної та основної групи. Порядок виконання практичних завдань, який дозволяє зробити висновок про рівень лексичної компетентності учнів, здійснено відповідно до попередніх вимог та стандартів формування лексичної компетентності. Для того, щоб визначити точний рівень результативності учнівської роботи ми надали інше тестуванням, із тією самою кількістю запитань. Отримавши результати та оцінивши активність учнів під час пробних занять відповідно до підібраних критерій, разом із вчителем ми сформували вторинне

враження про лексичну компетентність учнів. Результати кінцевого тестування подані в наступному підрозділі нашої роботи.

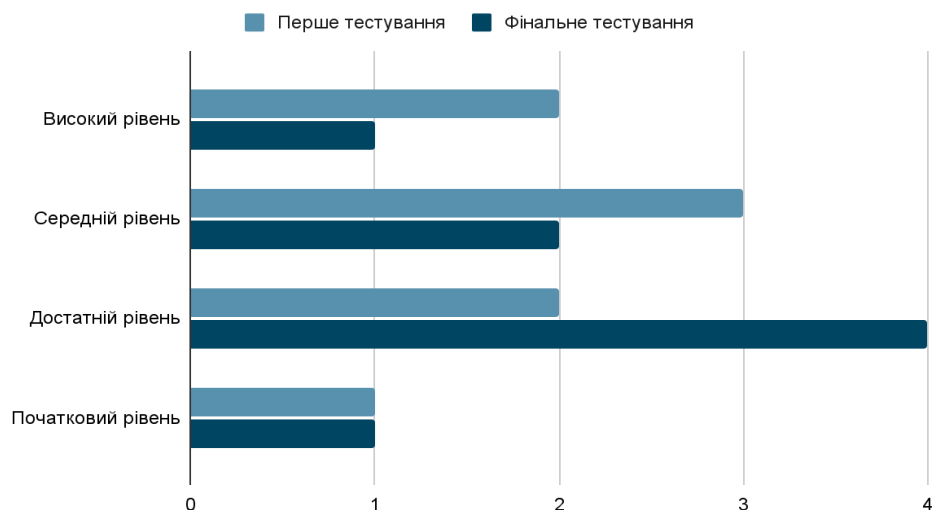
6. Аналіз кінцевого тесту та підведення підсумків. Ми порівняли результати початкового та фінального тестувань лексичної компетентності учнів та підтвердили нашу гіпотезу щодо ефективності використання ідіом на уроці англійської мови з метою формування лексичної компетентності учнів 9 класу. Детальний аналіз описано у наступного підрозділі.

3.2. Інтерпретація результатів пробного навчання

Аналізуючи ефективність пробного навчання, за допомогою методу зіставлення ми порівняли результати початкового та фінального тестування рівня лексичної компетентності учнів. Лексична компетентність визначалася відповідно з критеріями, які були вказані в попередньому підрозділі. При визначенні рівня лексичної компетентності учня ми використовували кількісний метод дослідження, що дозволило нам отримати наступні числові значення. Користуючись відсотковим відношенням, ми перевели отримані бали у відсотки.

Розглянемо детальніше результативність занять із **9-А** (звичайною групою). Перше тестування показало доволі непогані результати враховуючи відсутність підготовки. Порівнюючи ці результати із кінцевим тестуванням можна побачити негативну тенденцію результатів. Учні із *високим рівнем* погіршили свої результати вдвічі. Учні із *середнім рівнем* лексичної компетентності також погіршили свої результати але їхня результативність в останньому тестуванні становила **37, 5%**, а не **50%** як в першому тестуванні. Єдиний рівень лексичної компетентності із залученням ідіом, який покращився - це *достатній рівень*. Із **25%** результативність учнів змінилась на **50%**. В той час як *початковий рівень* не змінився, залишивши однакові результати із початковим тестуванням.

Графік 3.1

Рівні лексичної компетентності учнів 9-А класу (звичайної групи)

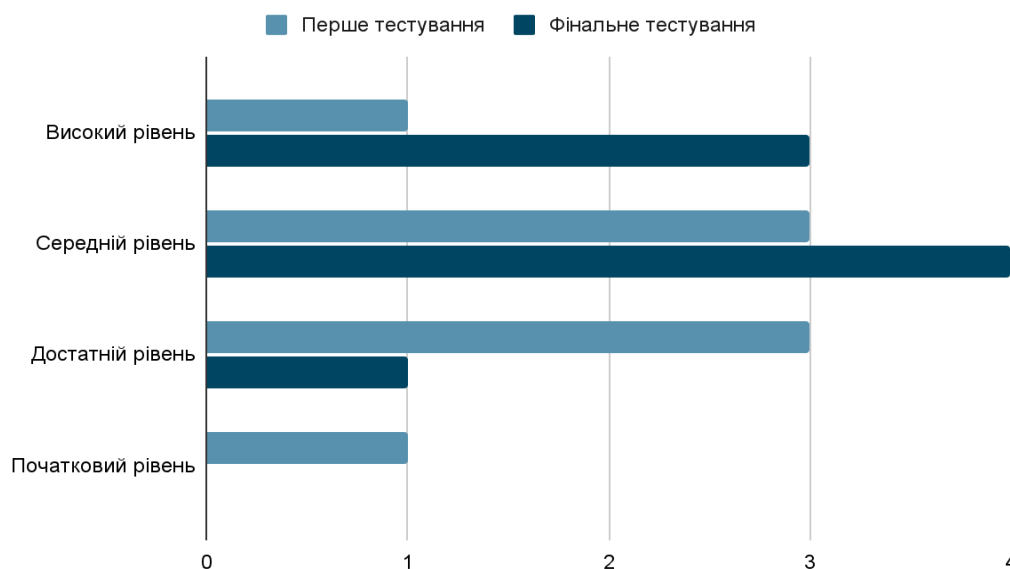
З цього можемо зробити висновок, що звичайна група, яка займалася зі звичайною освітньою програмою за час практики в деяких моментах погіршила свої результати у формуванні лексичної компетентності.

В той час як на *Графіку 3.2* показані результати у 9-Б класі, які підтверджують нашу гіпотезу щодо важливості використання ідіом на уроках англійської мови як ефективний засіб формування лексичної компетентності. Учні із *високим рівнем* після пробних занять збільшилось *втричі*. Із **12,5%** результати високого рівня збільшились до **37,5%**. *Середній рівень* збільшився із **37,5%** до **50%**. В той час як учнів із *достатнім рівнем* лексичної компетентності зменшилася *втричі*. А саме, результати із **37,5%** впали до **12,5%**. А *початковий рівень* після фінального тестування взагалі показав **0%**. Перед початком пробного навчання результати початкового тестування із лексичної компетентності із **12,5%** зменшився до **0%**. Що й доводить позитивну результативність нашого

пробного навчання із залученням ідіом задля формування лексичної компетентності в учнів 9 класу.

Графік 3.2

Рівні лексичної компетентності учнів 9 Б класу (експериментальної групи)

Розглядаючи та аналізуючи у загальному результативність проведення пробного заняття, можемо зауважити, що результати пробного навчання підтвердили використання ідіом як **ефективного** засобу для формування лексичної компетентності в учнів 9 класу, а саме експериментальній групі.

Учасники пробного навчання продемонстрували значне підвищення правильного пояснення та використання ідіом в різноманітних контекстах. Це свідчить про те, що ідіоми не тільки збагачують словниковий запас, але й сприяють розвитку як лексичних, так і мовленнєвих навичок.

Порівняльний аналіз із експериментальною групою показав, що введення ідіом у процес навчання сприяло глибшому розумінню та значень

слів, тим самим покращуючи загальний рівень словникового запасу та лексичної компетентності.

Отже, отримані результати доводять, що ідіоми рекомендовано використовувати в подальшій роботі для підвищення рівня лексичної компетентності учнів 9 класу.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі описано організацію проведення пробного навчання та поділ груп дев'ятого класу на звичайну та експериментальну; подано приклади вправ які використовувались під час пробного заняття та підведено підсумки результативності використання ідіом для формування в учнів дев'ятого класу лексичної компетентності.

За результатами проведеного дослідження можемо визначити, що пробне навчання має позитивні результати та може бути використано у практичному застосуванні під час викладення матеріалу на уроках іноземної мови з метою формування/підвищення рівня лексичної компетентності школярів 9-х класів.

Нами було доведено, що результативність запропонованих вправ має якісні показники, а саме – школярі підвищили свої знання стосовно використання ідіом, отримали нові знання та показали вміння практичного застосування англomовних ідіом у повсякденному мовленні. Також учні проявляли високий рівень активності, якісно співпрацювали та отримали розширення словникового запасу.

ВИСНОВКИ

Визначено, що лексична компетентність – це здатність учня визначати контекстуальні значення слів, порівнювати їх з іншими мовами та виявляти національні особливості певної національної культури.

Засвоєння лексики має фундаментальне значення у вивченні іноземної мови. Сприйняття і вживання слів тісно пов'язані з процесом формування та організації думок за допомогою лексичних засобів.

Передумовами формування таких навичок є використання механізмів подібності та порівняння, мимовільної пам'яті, закономірності входження зразків у свідомість учня, комплексність засвоєння (поєднання слухових, зорових та рухових образів) та осмислена імітація.

Вивчення психолого-педагогічних особливостей учнів 9 класу виявило, що центральною рисою підліткового віку є процес набуття самосвідомості, тобто формування значущої особистості, який пов'язаний переважно з дорослішанням особистості. Учні в цьому віці змушені переглядати своє ставлення до себе, тому висловлюють різноманітні форми протесту та заперечення старих і стійких установок дитинства. Близькі дорослі втрачають свій авторитет і вплив, залишаючи місце для негативного впливу на розвиток особистості (девіантності, емоційної патології). Тому вчитель має із розумінням ставитись до таких учнів та без різких зауважень організовувати навчальний процес.

Формування англомовної лексичної компетентності учнів 9-х класів є критичним етапом у розвитку їх мовних навичок та має безпосередній вплив на здатність школярів ефективно володіти англійською мовою, при цьому особливу увагу слід приділяти мотиваційному підходу у навчанні, а також застосування новітніх нетрадиційних методів формування англомовної лексичної компетентності на уроках англійської мови.

Визначено, що завдання із залученням гаджетів та наочні приклади англійських ідіом – це ефективні вправи для формування англомовної

лексичної компетентності. Зокрема, активне залучення ідіоматичних виразів у контекстуальні вправи, рольові ігри та творче письмо покращує засвоєння англійської лексики та полегшує засвоєння культурно обумовлених мовних особливостей. Проведено апробацію результатів дослідження та підтверджено ефективність методів, що використовувалися в навчальному процесі.

Ми довели, що ефективність запропонованих вправ має якісні показники, а саме те, що учні розширюють свої знання щодо вживання ідіом, набувають нових знань і реально використовують англійські ідіоми в повсякденній розмові. Наше дослідження продемонструвало позитивні результати використання ідіом задля формування лексичної компетентності в учнів 9 класу. Учні також продемонстрували високу активність, продуктивно співпрацювали та збільшували свій словниковий запас під час навчального процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Альошина О.М. Сучасні методи та технології викладання іноземних мов у ВНЗ / О.М. Альошина // Вісник НТУ «ХПІ»: Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти. Харків, 2020. Вип. 30. С. 242–247.
2. Англійська мова 9 клас Карпюк 2017. *Електронна шкільна бібліотека онлайн*. URL: <https://shkola.in.ua/728-anhliiska-mova-9-klas-karpiuk-2017.html> (дата звернення: 17.11.2024).
3. Бабко Т. М. Підготовка вчителів базової середньої освіти до формувального оцінювання учнів. Імідж сучасного педагога : електрон. наук. фах. журн. №6. (201) 2021. С. 16-18.
4. Баранник В. Г. Методика викладання іноземних мов у середній школі / В.Г. Баранник. Київ: Освіта, 2018. 295 с.
5. Баркасі В., Баркасі С. Використання змішаної форми навчання у викладанні іноземних мов у ВНЗ. Молодий вчений. 2015. №2(6). С. 207-210
6. Башкір О., Ільченко А. Формування лексичної компетентності учнів на уроках англійської мови. Актуальні питання гуманітарних наук. Педагогіка. 2020. Вип. 33, т. 1. С. 262-267.
7. Бігич О. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін. // за загальн. ред. С.Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.
8. Виноградов В. В. Лексикологія та фразеологія англійської мови. Київ: Либідь, 2018. 364 с.
9. Вишневський О. Методика навчання іноземних мов: навч. Посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2019.

10. Вікова та педагогічна психологія: навч. посіб. / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. К.: Просвіта, 2015. 416 с.
11. Вчимося жити разом. Посібник для вчителя з розвитку соціальних навичок у курсі «Основи здоров'я» (основна і старша школа). 2017. URL: <https://drive.google.com/drive/folders/0Bzt9FAqrO9WcLXZwZVlJaFBcS3>
12. Гапонова С. В. Огляд зарубіжних методів викладання іноземних мов ХХ століття. Іноземні мови. 2010. № 2. С. 18-22.
13. Гапонова С. Взаємопов'язане навчання видів мовленнєвої діяльності у процесі навчання іноземної мови. Іноземні мови. 2009. № 2. С. 13-16.
14. Головань М. С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду. 2017. № 3. С. 23-30.
15. Давидюк І. С. Формування мовленнєвої компетентності засобами фразеології. *Вісник Житомирського державного університету*. 2020. № 4. С. 65-72.
16. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. К.: Академвидав, 2016. С. 182-199.
17. Ємець О. Спірні питання термінології лінгвостилістики. *Актуальні проблеми літературознавчої термінології: науковий збірник*. Вип. 2. 2017. С. 233-241.
18. Зубенко Т. В. Ефективність використання допоміжних засобів веб-сайтів для кращого розуміння тексту під час аудіювання у процесі навчання англійської мови онлайн. *Advanced Linguistics*. 2018. № 1. Р. 41-46.
19. Іноземні мови. Модельні Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. К.: Перун, 2021.
20. Іноземні мови: критерії оцінювання. 8–11 класи. *Освіта.UA*. URL: <https://osvita.ua/school/estimation/2395/> (дата звернення: 17.11.2024).

21. Климова Н. А. Інтерактивні методи викладання англійської мови в середній школі. Харків: Ранок, 2019. 240 с.
22. Коваль Л. М., Чаплик О. А., Масон С. Р. Використання ідіом у сучасному англійському діловому дискурсі. *Scientific Bulletin of UNFU*. 2020. Т. 30, № 3. С. 122–126. URL: <https://doi.org/10.36930/40300321> (дата звернення: 17.11.2024).
23. Колкер Я. Практично-методичне навчання іноземної мови. К.: Видавничий дім «Шкільний світ». 2016. 120 с.
24. Коновалова М. Педагогічні технології: інструментарій, механізми, технологічна карта. Х.: Вид. група «Основа», 2015. 96 с.
25. Котловський А. Формування лексико-граматичної компетентності в говорінні майбутніх економістів у процесі самостійної роботи: дис. канд. пед. наук : 13.00.02. Тернопіль, 2017. 253 с.
26. Красуля А. В., Шумило А. О. Застосування мобільних технологій з метою розвитку іншомовної лексичної компетентності учнів при вивченні англійської мови. *Теоретична і дидактична філологія* : збірник наукових праць. Серія «Філологія». ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Переяслав (Київська обл.). 2020. Вип. 32. С. 49–59.
27. Крюкова Є., Павлович А. Використання сучасних технологій у вивченні іноземної мови. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2019. № 62. С. 54–58.
28. Кузьменко О. М. Змішане навчання як інноваційна форма організації навчального процесу в школі. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Сер. «Педагогіка». 2017. № 3. С. 140-147.
29. Кунін О.В. Англійська фразеологія: теорія і практика. В.: Вища школа, 2005. 512 с.

30. Кучерук О. Принципи розвивального навчання і методи реалізації їх у шкільному курсі української мови. Українська мова і література в школі. 2017. №1. С. 8-13.
31. Лазарева О. В. Використання ідіом у навчанні англійської мови: методичні рекомендації. *Іноземні мови в сучасній школі*. 2021. № 3. С. 43-49.
32. Маркова І. В. Сучасні методи формування лексичної компетентності на уроках іспанської мови в гімназії. *Молодий вчений*. Херсонський державний університет. Філологічні науки. 2021. № 4 (92). С. 70-73.
33. Мартинова Р. Ю. Цілісна загальнодидактична модель змісту навчання іноземних мов. К.: Вища школа, 2018. 454 с.
34. Ніколаєва С. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу. *Іноземні мови*. Вип. 6 (18). 2019. С. 11-17.
35. Організація освітнього процесу із застосуванням технологій у 2020/2021 навчальному році: методичні рекомендації / за заг. ред. В. І. Шуляра. Миколаїв : ОППО, 2020. 108 с.
36. Пасічник О. Вікові особливості учнів 9-11-х класів та їх вплив на добір змісту навчання іноземних мов. *Проблеми сучасного підручника*. К.: 2020. (25). С. 88–102.
37. Підосинова Г. Методична типологія труднощів навчання ідіоматичного розмовного мовлення майбутніх учителів англійської мови. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2018. № 4. С. 172-185.
38. Полікарпова Ю. Сучасні тенденції у викладанні англійської мови в Україні. *Народна освіта*, 2017. Вип. 2. С. 60–65.
39. Полонська Т. М. Види вправ для навчання лексики англійської мови. *Іноземна філологія*. 2017. № 5. С. 37-44.
40. Поняття ідіом та їх застосування в англійській мові. URL: <https://cases.media/en/article/sho-take-idiomi-ta-yak-yikh-zastosovuvati-v-angliiskii-movi>

41. Пустовіт Г. Компетентнісний підхід як ціннісний конструкт освіти особистості в закладах позашкільної освіти. *Інноватика у вихованні* : зб. наук. пр. Рівне: РДГУ, 2018. Вип. 8. С. 82–96.
42. Редько В. Концепція компетентісно орієнтованого навчання іноземних мов учнів / за наук. ред. В. Редька. Київ: Конві Прінт, 2018. 36 с.
43. Рольова гра як методичний прийом навчання іноземних мов. На урок. Освітній проєкт: веб-сайт. URL: <https://naurok.com.ua/rolova-gra-yak-metodichniy-priyom-navchannya-inozemnih-mov-358627.html>
44. Романовська М. Б. Метод проєктів у навчальному процесі. Харків: Ранок, 2017. 160 с.
45. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика. Термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2016. 716 с.
46. Смирнова Н. С. Використання ідіом у формуванні комунікативних навичок учнів. *Освіта та педагогічна наука*. 2020. № 6. С. 75-82.
47. Смоліна С. В. Методика формування іншомовної лексичної компетенції. *Іноземні мови*. 2012. №4. С. 16-23.
48. Столяренко О. Комунікативна компетентність і практичне застосування і опанування іноземної мови старшокласниками. Рідна школа, 2017.
49. Сяська Н. В. Педагогічні умови навчання іншомовного спілкування. 5-ті всеукраїнські науково-практичні читання студентів і молодих науковців, присвячені педагогічній спадщині К. Д. Ушинського. Одеса: 2018. С. 315-317.
50. Фідкевич О., Богданець-Білоskalенко Н. Нова українська школа: теорія і практика формування цілісної особистості: навч.-метод. посібник. К.: Генеза, 2020. 96с.
51. Шевченко Є. Б. Використання інтерактивних технологія для розвитку пізнавального інтересу на уроках англійської мови. Англійська мова та література, 2015. № 24. С. 4-6.

52. Шитікова А.І. Впровадження інтерактивних методів навчання у курсі англійської мови. *Педагогічні науки: теорія та практика*. 2019. № 2. С. 53-60.
53. Baamboozle. URL: <https://www.baamboozle.com/mygames> (date of access: 23.11.2024).
54. Boers F., Lindstromberg S. Teaching Idioms. Language Learning & Language Teaching Series. John Benjamins Publishing Company, 2008. 226 p.
55. Collins W. English Idioms Dictionary. HarperCollins Publishers, 2017. 672 p.
56. Ginsburg R.S. A Course in Modern English Lexicology. K.: 2011. С. 48-49.
57. Goddard, C. Idioms International, Prentice Hall International. 2016. 141 p.
58. How to Pronounce English Like a Native Youglish. URL: https://youglish.com/pronounce/once%20in%20a%20blue%20moon/english#google_vignette (date of access: 23.11.2024).
59. Kahoot!. Kahoot!. URL: <https://kahoot.it/challenge/?quiz-id=2bdd1bea-002a-4b6f-89c8-81487e0db697&single-player=true> (date of access: 23.11.2024).
60. McCarthy M., O'Dell F. English Idioms in Use: Advanced. Cambridge University Press, 2017. 192 p.
61. Michael McCarthy Felicity O'Dell. English Idioms In Use Intermediate. 2nd ed. Cambridge University Press, 2002. 182 p.
62. Nadeem, N., & Almowalad, S. Challenges and strategies of acquiring English idioms for EFL undergraduate Saudi students. *Journal of Applied Linguistics and Language Research*, 9(4), 2022. P. 55–68.
63. Nation I.S.P. Learning Vocabulary in Another Language. Cambridge University Press, 2020. 478 p.
64. Oxford Idioms Dictionary for learners of English. Oxford University Press, 2019. 470 p.

65. Richards, J. Vocabulary in language teaching. Cambridge: Cambridge university press. 2001. 90 p.
66. Swan M. Practical English Usage . Oxford University Press, 2016. 768 p.
67. Thornbury S. How to Teach Vocabulary. Pearson Education, 2002. 185 p.
68. Ur P. A Course in Language Teaching: Practice and Theory. Cambridge University Press, 2012. 389 p.
69. Wordwall | Create better lessons quicker. URL: <https://wordwall.net/ru/myactivities> (date of access: 23.11.2024).

ДОДАТКИ**ДОДАТОК А****Початкове тестування**

1. Is he interested____ understanding English movies?
 - a) At
 - b) In
 - c) on
2. 'Once in a blue moon' - означає
 - a) дуже часто
 - b) дуже блакитно
 - c) дуже рідко
3. 'To feel under the weather' – означає
 - a) погано почуватись
 - b) чудово почуватись
 - c) чекати хорошу погоду із нетерпінням
4. I must get rid __ my boring books
 - a) out
 - b) from
 - c) of
5. 'A piece of cake'
 - a) very tasty
 - b) very easy
 - c) very beautiful
6. This exercise was ____ .
 - a) break a leg
 - b) piece of cake
 - c) true colors

7. We must **tighten your belts**. I lost my job. (*The underlined phrase means*)
- a) to spend less money than you did before
 - b) to spend more money than you did before
 - c) to share a lot of money with friends
8. They have no idea what I'm going through. It is better to judge than **be in my _____**.
- a) Shoes
 - b) Pants
 - c) T-shirts
9. I can do my extra homework _____
- a) once in a blue moon
 - b) once in a white moon
 - c) once in a grey moon
10. Please don't _____. You can do this!
- a) give away
 - b) give up
 - c) give down
11. This task was up to yesterday. But it is better late than _____
- a) often
 - b) always
 - c) never
12. _____. And do this tomorrow!
- a) Let's call it a day
 - b) There's no such thing as a free lunch
 - c) put on your thinking cap

ДОДАТОК Б

Фінальне тестування

1. **Break a _____!** I believe in you! You'll win!
 - a. arm
 - b. head
 - c. leg

2. Don't do anything. You are just going _____ everybody_____.
 - a. to let down
 - b. give hope
 - c. get rid of

3. Come on! Get _____ this situation! It is in the past.
 - a. away
 - b. over
 - c. out

4. **Go on a wild goose chase** означає
 - a. робити щось на совість
 - b. робити щось без ентузіазму
 - c. робити щось беззмістовне

5. I can't postpone this meeting, i am already **on**_____.
 - a. thick ice
 - b. thin ice
 - c. fire

6. My am fond _____ rock music. But my friends don't understand it.
 - a. on
 - b. of
 - c. in

7. This exercise _____ a lot of work_!

- a. gives
- b. requires
- c. grows

8. Я завжди маю запасний план

- a. I never put all eggs in one basket
- b. I never judge a book on its cover
- c. I always Take it with a grain of salt

9. **Once in a blue moon** means

- a. always
- b. often
- c. almost never

10. I have a plan. Hear me _____

- a. on
- b. off
- c. out

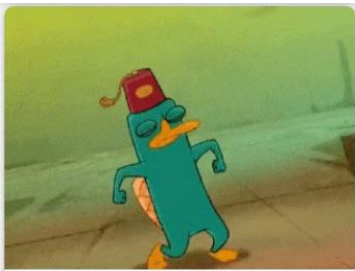
11. I _____ up a new hobby! Surfing is just what I needed!

- a. took
- b. gave
- c. went

12. I am done listening to something that never happens! _____!

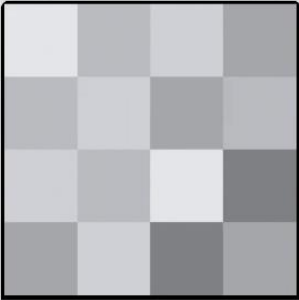
- a. I am done
- b. I am ready
- c. I am glad.

ДОДАТОК В

"Have you ever felt 'green with envy'? What made you feel that way?"

✓ 5

"Can you share an example of a 'grey area' in everyday life, like school rules or social situations, where things aren't black and white?"

✓ 15

"What does it mean if someone is said to have 'blue blood,' and why do people use this phrase?"

✓ 15

"Have you ever felt like your efforts went into a 'black hole'? What happened?"

✓ 15

"Can you think of a situation where someone might get 'caught red-handed'? How would they feel, and what would happen next?"

✓ 15

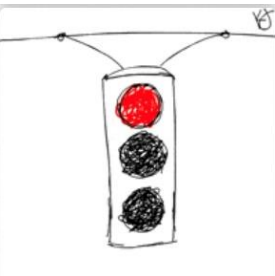
"What does it mean if someone says they are 'in the red' with their money?"

✓ 15

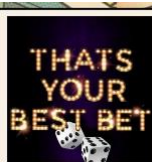
"Can you think of something you do 'once in a blue moon'? What is it?"

✓ 15

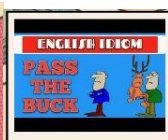

"What does it mean to 'give a green light' to a project or idea?"

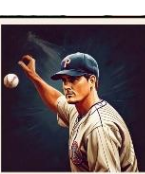
✓ 15

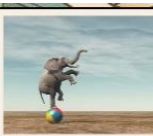
your best bet

to pass the buck

"threw a curveball"

to be on the ball

a level playing field

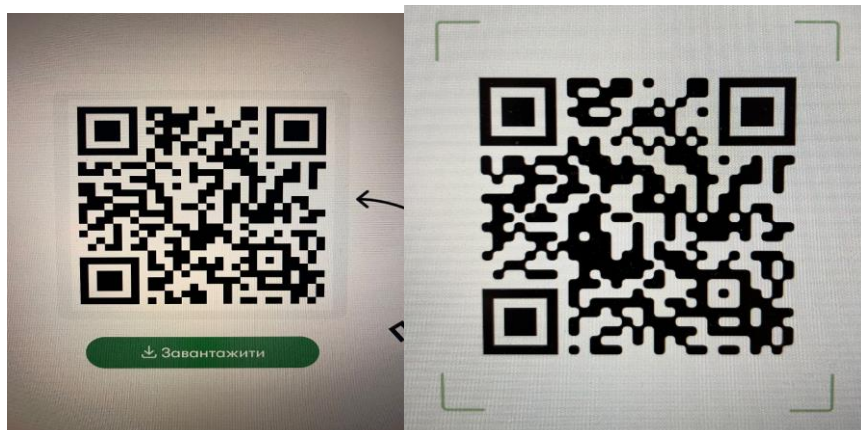
to call someone's bluff

to play the ball

ДОДАТОК Г

Приклади вправ на уроках англійської мови

Use the idioms from exercise 34.2 to complete these sentences.

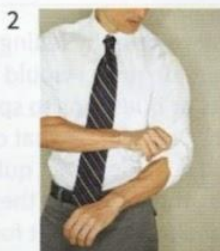
- 1 I was absolutely with when she won a trip to Los Angeles.
- 2 I'm 750 pounds the , and the bank has asked me to pay it back immediately.
- 3 The workers are on strike, but the office staff are still working.
- 4 You can talk to her till you're in the ; she won't listen.
- 5 If the city authorities the light to the new conservation project, it will begin next year.

Rewrite the underlined part of each sentence with an idiom.

- 1 I want to see a contract in written form, not just an informal agreement.
- 2 I wanted to apply for a visa, but a friend told me there are so many forms to fill in and complicated rules, so I've decided to forget it.
- 3 My new house has a big garden, but I'm no good with plants, so I'll probably never do any gardening.
- 4 She was caught just as she was stealing food from the school kitchen.
- 5 He's always introducing unimportant points into the discussion which distract everybody from the main argument.

Exercises

1 Which idioms do these pictures make you think of?

2 Match each idiom on the left with the situation in which it could be used on the right.

1 have it in the bag	☐ a Tina is the head of the student council, the class president, and a football coach at her sister's primary school.
2 wear the trousers	☐ b You sold a sofa for £30 more than you originally paid for it.
3 wear lots of different hats	☐ c Sarah is very generous; she is always willing to help her friends no matter what they need.
4 in pocket	☐ d Mark only needs to score 50% in the exam to pass the course, and he'll find that easy.
5 give someone the shirt off your back	☐ e Your friend is very angry because his football team lost.
6 keep your shirt on	☐ f Martin makes all the decisions in his relationship.

3 Correct the mistakes in these idioms.

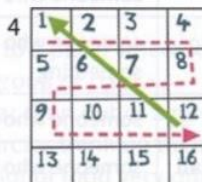
- Paul's speech was really long and not very interesting. He really bored the trousers off everyone!
- The exam is tomorrow? You'd better roll up your shirt and start studying right now.
- Gary promised to pay me back for the hotel room, but he never did. Now I'm £80 outside the pocket.
- I just hope I can be as good a teacher as Mr Roberts. I have some big shoes to walk in.
- Julia is training for a marathon at the same time as writing a book. I really take my cap off to her.

4 Rewrite the underlined part of each sentence with an idiom from the left-hand page.

- Anna told me that she sold our parents' car for £500, but now I find out that she was paid £700 and kept the difference.
- Even after paying all of our expenses, we have an extra £75.
- My sister thought she was definitely going to pass her driving test, but then she hit another car!
- The charity asked people to donate generously to help build a new hospital.
- I called Beth and she came straight away. She didn't even ask what the problem was.

Exercises

36.1 Which idioms do these pictures make you think of?

36.2 Match the beginning of each sentence on the left with its ending on the right.

1 If you play your cards right,	☐	a off their own bat.
2 When the chips are down,	☐	b would be your best bet.
3 The ball is in their court,	☐	c others will soon follow suit.
4 If you sign the contract,	☐	d we decided to go away for the weekend.
5 On the spur of the moment	☐	e so we'll have to wait and see what they do.
6 The children picked me some flowers	☐	f you learn who your real friends are.
7 Going by train rather than bus or car	☐	g you should get an invitation to her party.

36.3 Complete each sentence with an idiom from the box.

a level playing field put his cards on the table follow suit call his bluff off his own bat
on the ball on the cards pass the buck start the ball rolling threw us a curveball

- Let's ask Pete for advice – he's usually
- The government always tries to when there are economic problems, saying the previous regime is to blame.
- I'd like you each to tell us why you have decided to do a creative writing course; Marie, would you, please?
- Applicants all have to agree to the same conditions for the interview in order to ensure
- No one asked him to help – he did it
- If you keep your things tidy, the others may
- It is still that I'll get a contract for the job.
- He's been very frank and has; now we'll have to do the same.
- He claims he can speak fluent Japanese; let's and invite him to dinner with our Japanese guests.
- The manager when he told us that our budget would be cut next year.

Over to you

Can you find any idioms related to your favourite sport or game? You might be able to find some by looking up keywords relating to that sport or game in a good English-English dictionary or a dictionary of idioms. For example, if you are interested in horse-riding, you might look up *horse*, *saddle*, *reins*.